

Aleksander Videčnik

Obrtništvo v Zgornji Savinjski dolini

Izdano ob 15-letnici
Obrtnega združenja v Mozirju

Mozirje
1990

Aleksander Videčnik

Obrtništvo v Zgornji Savinjski dolini

Izdano ob 15-letnici
Obrtnega združenja v Mozirju

Knjižnica
od 33
VIDEČNIK, A. :
Obrtništvo...
334.712(497.12-116)

0033280

Mozirje
1990

334.712 (497.12-116)
323.321 + 47-12

33280

Aleksander Videčnik
Obrtništvo v Zgornji Savinjski dolini

Izdalo Obrtno združenje Mozirje, zanj Herman Remic.
Lektor Tone Gošnik.
Tehnični urednik Niko Kupec.
Stavek in montaža Grafika, Novo mesto.
Tiskano 600 izvodov v tiskarni ORBITAL Ljubljana.

Po mnenju komiteja za informacije SRS oproščeno temeljnega davka.

Ob 15-letnici...

Želim pričeti tam, kjer se je končalo leto 1989, ki je v marsičem prelomno in obetajoče za razvoj obrti, drobnega gospodarstva in privatnega podjetništva. V tem času je ta naš dolgoletni boj za obstoj te — še kako pomembne gospodarske panoge, obrti — dobil svoj smisel in potrditev, da smo bili ves čas s svojimi prizadevanji na pravi poti. Prevladalo je spoznanje, da je obrt za naše težko gospodarsko stanje lahko ena od rešilnih bilk v naslednjih letih.

Za nami so prve zares svobodne, večstrankarske volitve, na katere smo se tudi zavzeto pripravljali. Žal nam je za resnejšo pripravo zmanjkalo časa in sredstev. Tudi tokrat smo opazili, da nobena stara stranka ni dala na vidnejše mesto obrtnika. Želimo se vključiti v prenovo slovenske družbe, zato smo pripravljene sodelovati z vsemi naprednimi strankami in ustanovami, katerih cilj je popolna demokratizacija družbe, čisti in pošteni računi ter boj proti nastajanju novih političnih monopolov. Naše delo smo in bomo tudi v bodočę posvečali razvoju obrti in podjetništva ter odpiranju možnosti za nova, kvalitetnejša mesta v obrti. Prizadevati si moramo, da bomo čimprej dobili nov davčni sistem, ki bo zmanjšal apetite države ter omogočil sodobnejši razvoj ter nova vlaganja v gospodarstvu, preprečevali sivo ekonomijo v raznih oblikah osebne dela, skratka, ki bo omogočil družbo bogatih in ne revnih ljudi.

Nemudoma moramo poseči v množice predpisov, ki ovirajo razvoj, poseči v upravno režijo, ki se še vedno skriva v gospodarstvu, družbenih dejavnostih in v upravi. Šolam moramo vrniti strokovnost in sposobnost za poklicno izobraževanje.

Seveda bi lahko naštel še mnogo tega, za kar smo se v teh 15 letih naše organiziranosti trudili in le tu in tam ujeli kakšno drobtinico. Dovolj je bilo tega, zato hočemo za dobro in pošteno delo tudi pošten kos kruha. Pred nami je še veliko ciljev in nalog, ki jih bomo lahko dosegli le z neutrudnim in nesebičnim delom nas vseh.

V svojem imenu in v imenu ožjih sodelavcev, ki smo teh 15 let krmarili naš splay obrti, želim, da bi se vsem našim obrtnikom in bodočim podjetnikom, ki so vznikli iz teh vrst, uresničile vse njihove dolgoletne želje po svobodnem in ustvarjalnem delu. Želim, da se pridružijo tistim, ki bodo nadaljevali delo v naši stanovski organizaciji.

*Predsednik
Obrtnega združenja Mozirje
HERMAN REMIC*

Uvodna beseda

Ob letošnjem jubileju obstoja Obrtnega združenja občine Mozirje so sklenili v vodstvu združenja izdati zapis, ki bi prikazal preteklost obrtništva v Zgornji Savinjski dolini. Pobuda je hvalevredna, saj je že veliko virov izgubljenih, pričevanja starejših ljudi pa tudi ne morejo biti temelj zahtevnega raziskovanja.

Arhivi nekdanjih trgov Mozirje, Rečica, Gornji grad in Ljubno so izgubljeni, le nekaj listin hrani Zgodovinski arhiv v Celju in Arhiv Slovenije v Ljubljani.

Za vsakega raziskovalca pomenijo dokumenti zanesljiv vir, sled, po kateri lahko najde pot k odgovorom na številna vprašanja. Nedvomno je k ohranjanju preteklosti obrtništva veliko prispeval celjski zgodovinar Janko Orožen. Za razmere v naši dolini so dragoceni kazalci v zapisih Frana Baša, Frana Hribernika, Frana Kocbeka in drugih piscev, najstarejše vire pa najdemo seveda v delih Ignaca Orožna.

Vsekakor je razvoj obrtništva v Zgornji Savinjski dolini izredno zanimiv, saj se tu bolj kot kje drugje prepleta domača in meščanska obrt. Območje samo je, gledano zemljepisno, nekakšen žep, ker so običajne povezave med kraji nekako omejile Kamniško-Savinjske Alpe. Prav zato so se nekatere smeri razvoja pojavljale v drugačnih okoliščinah in seveda z drugačnimi posledicami. Prav ta drugačnost je mikavna!

Razumljivo je, da zanima sedanje rodove tisto, o čemer le malo vedo, zato je del pričujočega zapisa namenjen cehovskemu življenju in vključevanju obrtnikov v te stanovske organizacije.

Obdobje po drugi svetovni vojni ni dovolj osvetljeno, ker zaradi pogostnih sprememb v javni upravi in organiziranosti obrtnikov občutno manjkajo zanesljivi viri. Dejstvo je, da ta čas obrtništvu nikakor ni bil naklonjen; tudi o tem je treba spregovoriti, da bi zanamci razumeli določene pojave in okoliščine, v katerih se je razvijalo oziroma se ni moglo razviti sodobno obrtništvo. V času, ko je nastajal ta zapis, so sicer zagotovljene razne razvojne možnosti, če pa bodo utemeljene, bo pokazala prihodnost.

Že od nekdaj so vedeli ljudje, da ostaja za potomce le tisto kar je zapisano. Zato je vodstvu Obrtnega društva v Mozirju treba izreči priznanje k odločitvi za pripravo tega zapisa, ki naj bo le pobuda za temeljitejše raziskovanje razvoja, vloge in pomena obrtništva v Zgornji Savinjski dolini.

Mozirje, februarja 1990

ALEKSANDER VIDEČNIK

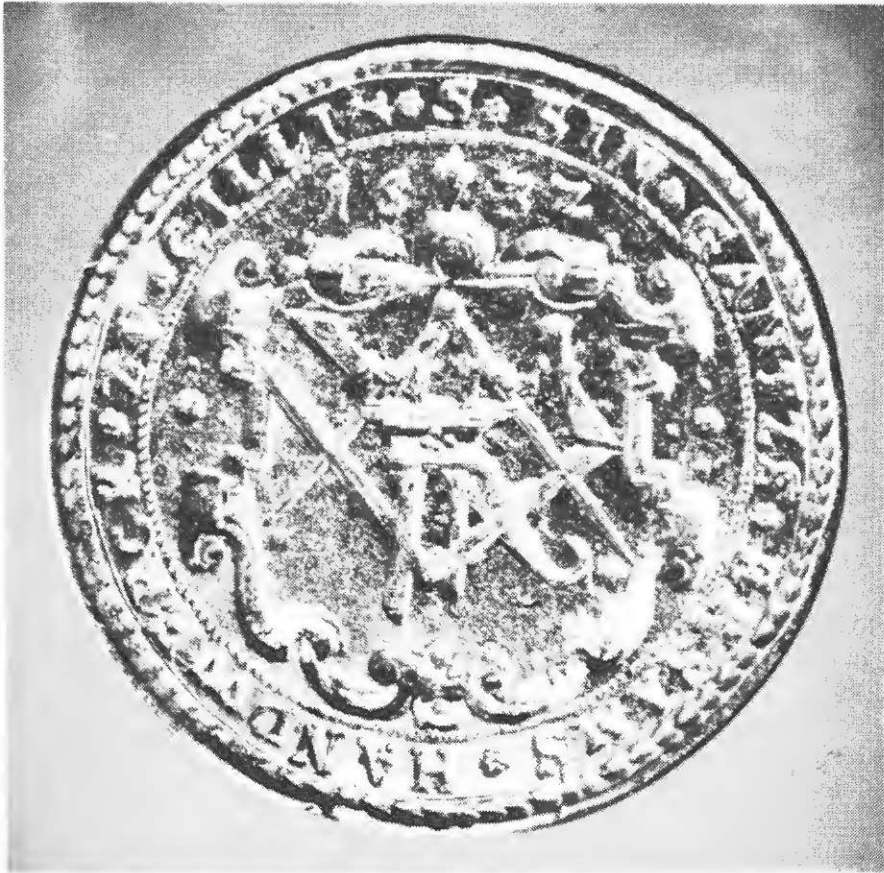

Nazaj v preteklost...

Pretežni del sedanjega občinskega območja je spadal nekoč pod gornjegrajsko zemljiško gosposko, Mozirje z okolico pa pod žovneško gosposko. Zgodovina gornjegrajske gosposke je veliko bolj raziskana, zato ni odveč, če sežemo z našim prikazovanjem obrtništva v Zgornji Savinjski dolini nekoliko nazaj v čas, ko se je osnovala zemljiška gosposka v Gornjem gradu.

V listini iz leta 1140, s katero so delili posest med oglejskim patriarhom in gornjegrajskimi menihi (benediktinci), se prvič na Slovenskem omenjajo, vsaj tako trdijo poznavalci zgodovine, mlini. Očitno je pomenila posest in gradnja mlinov poseb-

Pečatnik celjskega ceha zidarjev, tesarjev in kamnosekov iz leta 1632. Preslikava Viktor Berk, hrani Pokrajinski muzej v Celju (inv. št. KZ/1571)

no gospodarsko prednost in pravico zemljiške gosposke. Seveda je treba poudariti, da so ti mlini bili v lasti gosposke, ki jih je dajala v najem proti ustrezni odškodnini v denarju in blagu. Zato smemo smatrati dejavnost takratnih mlinarjev kot rokodelsko.

V naslednjih desetletjih se na gornjegrajski posesti omenjajo lončarji (Kokarje) in opekarnarji (Pusto polje), leta 1396 pa izrecno opekarna v Bočni.

Vsaka zemljiška gosposka si je skušala urediti čimbolj pregledno vodenje dajatev, ki so izvirale iz najemnih odnosov ali iz tlake. Znan je urbar gornjegrajske gosposke iz leta 1426. Še najbolj izčrpne podatke iz njega nam je ohranil Ignac Orožen, ki je župnikoval tudi v Mozirju in je priznan slovenski zgodovinar.

Ogromno posest so lahko gornjegrajski zemljiški gospodje vodili preko tako imenovanih uradov. Vsak izmed njih je imel določeno upravno območje. Urbar je bil urejen po uradih in tako tudi voden.

Pa pogledjmo, katere rokodelce so v nekaterih uradih vpisali med podanike gosposke.

Urad Tirosek: mlinar Nikolaj Kladnik v Podvolovljeju, tesar Gregor v Tiroseku, žagar Ožbolt nad Šmiklavžem, tkalci Marko v Mačkovem kotu, Mihael v Ajniku in Janko na Griču pri Miklavžu ter kovač Gregor v Miklavžu.

Morda še dajatev žagarja Ožbolta gosposki: letno 40 desk ali 1 marko.

Urad Savina (naj povemo, da je ta upravljal območje med Letušem in hribi nad Ljubnem): mlinarji Martin Črni v Radmirju, Nikolaj Lampreht ob potoku pri Radmirju, Nikolaj za lesom na Ravnini je imel celo dva mlina. Tkalci Andrej v Brezju, Nikolaj v Rastokah (Rastke) in Andrej v Varpolju. Krojač Jeraj v Suhi, čevljarja Nikolaj ob Potoku in Bertold v Grušovljah. Sodarja Martin sin iz Meliš in Janžek v Melišah. Krznar Konrad v Radmirju, nožar pa je bil Cvetec v Melišah.

Gornjegrajski urbar posebej označuje rokodelce brez posesti, te so imenovali »kolone«, in kmete, ki so se bavili tudi z rokodelstvom.

Kot lahko opazimo, urbar posebej ne omenja žag, ki so seveda gotovo bile, res pa se je žagarstvo zelo močno razvilo v 16. stoletju, ko so pričeli splavariti žagan les. Tako navaja Schmutz (Lexicon der Steiermark) za čas okoli leta 1820 na Dreti okoli Gornjega grada 9, nižje do Vrbovca pa še 13, skupaj torej kar 22 žag. Ob Savinji naj bi od Polzele navzgor bilo več kot 50 žag.

Zanimiv podatek istega pisca pove, koliko je bilo tedaj mlinov: ob Dreti 8 mitniških, 48 hišnih in 10 stop. Ob Savinji pa so našli 21 mitniških, 51 hišnih in 21 stop. Domnevamo lahko, da so bili mitniški mlini dejansko obrtni in da je tedaj bilo v dolini toliko mlinarjev. Za to dejavnost je bila potrebna ustrezna strokovnost.

Nikakor ni mogoče navajati podatkov za vse tedanje urade gornjegrajske gosposke, saj je že navedeno stanje kaj dobra podoba tedanjih razmer.

Za predel Mozirja, ki je spadalo pod žovneško zemljiško gospodo, so na voljo podatki iz urbarja leta 1524. Tedaj je v Mozirju najti tele obrti: žagar, mesar, dva lončarja, kovač, tkalec, jermenar, čevljar in dva krojača.

Zanimiv je podatek iz istega vira, da so v Mozirju že pobirali mitnino za splave, za kmete desetino od splava, za druge pa 2 drevesi in ribje kosilo.

Če sedaj opišemo, kot primerjavo, stanje prebivalstva v Mozirju leta 1754, je opazna razlika v številu obrtnikov. Ta je znatno višja od tiste iz leta 1524, kar je gotovo posledica razvoja gospodarstva in vse večje potrebe po obrtniških storitvah.

Ko so pripravljali podatke za izdajo nove topografije dežele Štajerske, je tedanji župnik Jurajl opravil popis in ugotovil, da je v trgu Mozirje 56 hišnih gospodarjev (gospodinjstev), da pa jih je od tega kar 44 opravljalo samostojno obrt. Ne omeinja sicer podrobneje vsebino obrti, navaja le »kako samostojno obrt«. Med obrtniki najdemo tedaj: 5 kramarjev (trgovcev), 5 krojačev, prav toliko čevljarjev, 3 barvarje, 2 usnarja, tesarja, gostilničarja, ki je bil hkrati godbenik (godec), železninarja (trgovec z žebli), ključavničarja, podkovača, steklarja, nogavičarja, krznarja, zidarja, sodarja, lončarja, mesarja in pletilca (tkalec). V okolici pa je Jurajl naštel 8 tkalcev, 3 krojače, 3 kovače, 2 mlinarja, 2 godca, žagarja in 2 čevljarja. Za slednje lahko domnevamo, da gre za domače obrtnike, ki so večinoma delali kot potujoči (»so šli v štiro«) po kmetijah. Lahko bi torej rekli, da gre v tem primeru za »kmečke obrtnike«.

Verjetno je bilo število obrtnikov v drugih trgih naše doline sorazmerno z mozirskimi, vsekakor pa se je njih število prilagajalo krajevnim potrebam. Vendar pa navedeni pregled poudarja pogostnost nekaterih obrti. Gotovo je tiste čase in seveda že dolgo prej bilo veliko tkalcev. Zelo številčni tropi ovac na hribovskih kmetijah so omogočali razvoj te dejavnosti. Zakaj bi sicer v trgu Mozirje bili kar 3 barvarji? Vemo, da se je po kmečkih domovih pripravljalo veliko preje, sejali so tudi lan in tako je iz roda v rod bilo tkalstvo povsod doma. Daleč preko meja Štajerske je znano »mozirsko sukno«, ki so ga pač tako poimenovali, čeprav je loden podobne kakovosti prihajal tudi iz krajev višje od Mozirja.

Še nekaj let po prvi svetovni vojni je delala barvarna ob Ljubiji, hiši še danes rečejo »pri Ferberju«. Tam je bila tudi valjarna (vauhe) za sukno. Vso opremo je v tridesetih letih odkupil dr. Fran Kotnik in jo posredoval Narodnemu muzeju v Ljubljano.

Zelo znana je bila tudi klobučarska obrt v naših krajih. Razen klobukov so izdelovali daleč znane klobučevinaste škornje; te so radi kupovali furmani in sejmarji, saj so bili zelo tople obušalnice.

Kako je rokodelstvo vztrajalo kaže tudi podatek, spet za Mozirje, kjer je v dvajsetih letih tega stoletja domači kronist Laykauf naštel tele obrtnike: 4 trgovci, 2 usnarja, 1 krznar, dva barvarja, 1 jermenar, ključavničar, kovač, kolar, sodar, lončar, steklar, 2 čevljarja, 3 krojači, kovač, 2 mesarja, 3 žage, valjni mlin in 7 gostiln. Navedeni podatki povedo, da se je po prvi svetovni vojni v glavnem nadaljevala storitvena obrt, čeprav je neke zametke proizvodne obrti predstavljala Goričarjeva delavnica samokolnic in ročnih vozičkov v Ljubiji. Kmalu so jo poimenovali »tovarna«, saj je poleg lesnih izdelkov izdelovala tudi barve.

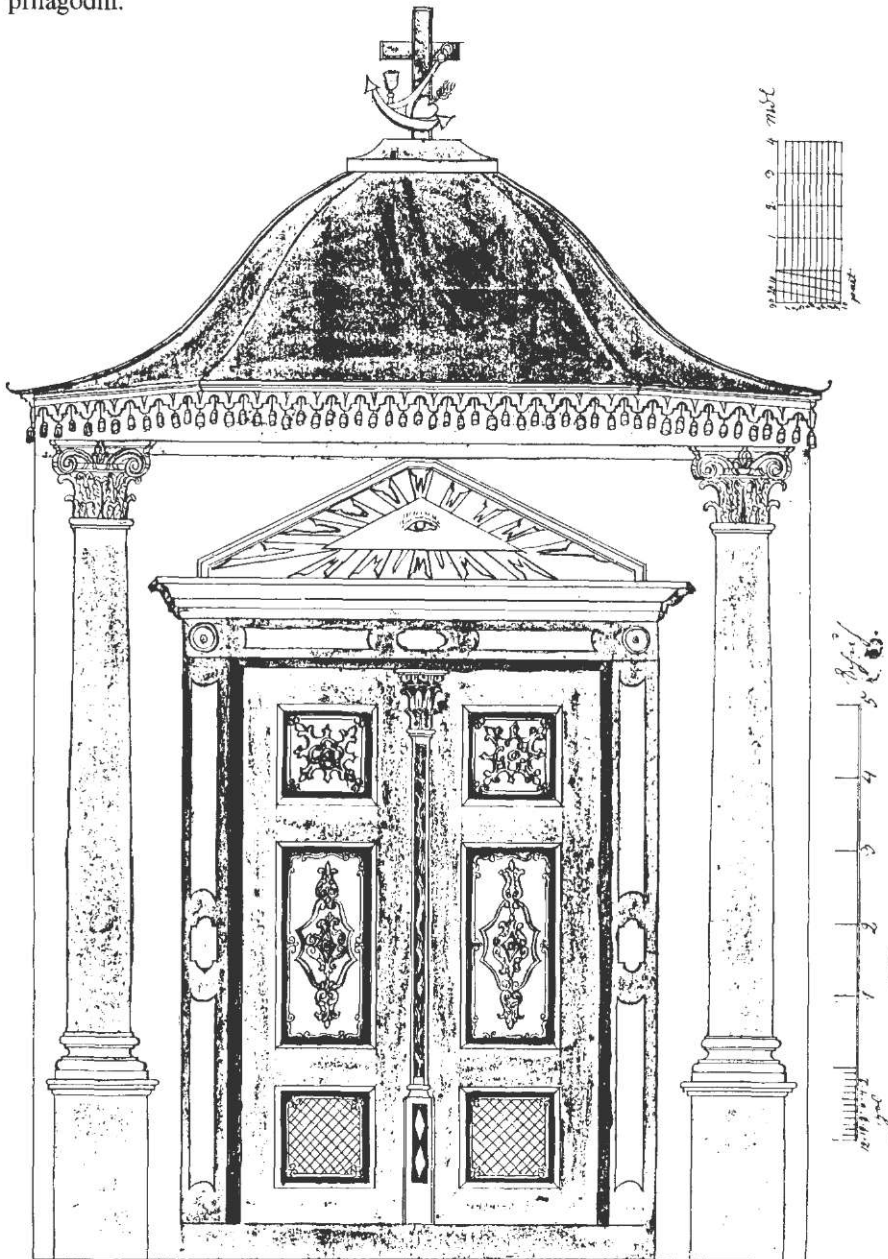
Za konec k zapisanemu je treba poudariti, da so izdelki tkalcev, barvarjev in klobučarjev že dolga desetletja pred prvo svetovno vojno veljali kot »izvozni«, saj so jih proizvajali za trg zunaj ožjega območja, v katerem so opravljali svojo rokodelsko dejavnost.

Razmeram se je prilagajalo tudi obrtništvo. Vse bolj, ko je trg zasičevala s svojim blagom industrija, bolj so nekatere obrti propadale. To je verjetno najbolj opazno v usnarstvu in tkalstvu. Slednje je ostalo le še za potrebe kmečkega prebivalstva,

ki je prejo pač pridelovalo doma, pa tudi to kmalu ni bilo več zanimivo, saj je tovarna izdelala boljše blaga, nudila večje in cenejše izbire in ljudje so se kmalu temu prilagodili.

V Mozirju so kar tri rodove delali rezbarji in kiparji Cesarji. Andrej Cesar je zrisal načrt za vhodna vrata mozirske cerkve v letu 1879

Zanimivo je, da se lesna predelava ni bolj razmahnila. Na prelomnici stoletja so sicer v Nazarjah delale prve industrijske žage, vendar pa več od rezanega lesa niso izdelovali. Škofijsko posestvo Marijograd je prvo uredilo zabojarstvo, kjer so že predelovali les za zaboje, v glavnem za južno sadje.

Sredi petdesetih let prejšnjega stoletja so sicer v Mozirju izdelovali dele za vojaške barake, ki so jih potrebovali angleški vojaki na Krimu. Pozneje je Janez Lipold izdeloval tudi zaboje za strelivo za avstrijsko vojaštvo, ki se je takrat vojskovalo v Italiji. To omenjamo le kot izjemo v takratni sicer pretežno žagarski predelavi lesa v naši dolini. Nasploh pa je bilo običajno žaganje lesa in splavarjenje v južne predele nekdanje avstrijske, pozneje pa jugoslovanske države.

Razmere v obrtništvu so se po prenehanju cehovskega obdobja bistveno spremenile, ne toliko zaradi ukinitve raznih predpravil, kot zaradi nastajanja obratov, ki so na veliko izdelovali razne predmete in tako omejevali gospodarski obstoj obrtništvu. Potrditev takšnega stanja je sprejetje zakonskega določila iz leta 1893, ki je bilo uperjeno zoper »konfektionarje«, dejansko pa je iz njegovih določil moč razbrati, da gre za boj proti šušmarjem, ki so se zelo razmnožili. Zakon namreč poudarja pregon tistih, ki se niso izučili v rokodelstvu, pa takšne izdelke proizvajajo. Zakon je določeval, kaj je smatrati za »fabriško« in kaj za rokodelsko dejavnost. Prvo je omejeval z 20 možnimi zaposlenimi; seveda je to določilo kmalu izgubilo svoj pomen, saj je industrializacija doživljala hiter vzpon. Zakonska določila tistega časa so ločila obrtno na »svobodne obrtne« (trgovski ali gostinski) in rokodelske, ki se jih je bilo treba »najprej naučiti«.

V času pred prvo svetovno vojno je v našem predelu slovelo po obrti Ljubno. Živahna lesna dejavnost je sprožila gospodarski razvoj kraja in okolice. Usnarji se tod omenjajo že v 16. stoletju kot izvrstni rokodelci. Pozneje so v kraju prevladovali čevljarji in krojači. Oboji so ustanovili svoje zadruge, le da se nista obdržali, baje zaradi nesloge med obrtniki. Za zadrugo čevljarjev na Ljubnem vemo, da je bila ustanovljena leta 1913. Kako živahno je bilo na Ljubnem naj pove še podatek, da je med obema vojnama v kraju poslovalo kar 22 gostiln in 9 drobnoprodajnih trgovin.

Obrtne zadruge so zaživele po sprejetju zakona o zadrugah leta 1883. Tudi na našem sedanjem občinskem območju je več ali manj povezano delovalo konec 19. stoletja 492 »obrtnej«. Za obrtnike slovenskega rodu lahko trdimo, da so v času narodnostnega boja krepko stali na braniku slovenstva. V Celju je v založbi znanega narodnjaka Draga Hribarja izhajal obrtniški list Slovenski obrtnik. V njem se obrtniki odločno zavzemajo za slovensko obrtniško šolstvo. Pravi politični pretres med nemško mislečimi ljudmi je povzročilo ustanavljanje Vseslovanskega obrtnega društva leta 1893 v Celju. Tedaj so v svoje glasilo med drugim zapisali: »... brez obrtnikov in rokodelcev Slovenci nismo, in nikdar nismo bili, vsaj je domača obrtnija ... jako stara pri Slovencih«. To so zapisali, ker so tiste čase nemški obrtniki in sploh oblastniki radi zatrjevali, da smo Slovenci le od njih prevzeli obrtne dejavnosti, se torej le od njih učili.

Že smo omenili, da so se naši obrtniki organizacijsko vezali na celjske, saj so tam delovale razne zadruge, združenja in podobno. Tako so obrtniki iz doline sodelovali pri veliki obrtni razstavi v Celju leta 1883. V marsikateri hiši kakšnega obrtnika še najdemo diplome iz tistega časa. Ko smo govorili o zadrugah, je treba ločiti med nabavno-prodajnimi zadrugami, ki so jih ustanavljali obrtniki za uspešnejši na-

Stari ljubenski obrtniki. Leto posnetka ni bilo mogoče določiti

stop v veliki tekmi med izdelovalci raznih obrtnih proizvodov, in zadrugami, ki so bile zgolj povezave med obrtniki ene ali več strok. Zato najdemo v dolini obe obliki: tako je znana zadruga obrtnikov na Rečici ob Savinji, tako so imeli tudi v Mozirju; obe sta bili vsebinsko združenji, medtem ko so čevljarstvo zadrugo na Ljubnem ustanovili kot proizvodno-prodajno organizacijo. Že med prvo svetovno vojno, predvsem pa po letu 1916, so v naše kraje pribežale številne družine iz območij, kjer so bile vojne okoliščine. Kmalu so v Nazarjah ustanovili čevljarstvo zadrugo, delavnice pa so imeli v zasilnih prostorih večje lesene barake. Po italijanski zasedbi nekaterih primorskih pokrajin je število prebežnikov občutno narastlo. Iz zadruge je nastalo veliko podjetje, ki je kmalu preselilo svoj sedež v Celje, kjer so poslovali kot Čevljarstva zadruga Adrija.

Po prvi svetovni vojni se je uveljavila predvsem zadruga kot splošna organizacija obrtnikov. Oblike združevanja obrtnikov so se pač vrstile, kakor so predpisovali vsakokratni zakoni. V stari Jugoslaviji so kasneje ustanavljali združenja obrtnikov. Za sedanje občinsko območje je takšno leta 1935 bilo v Mozirju in je združevalo 130 obrtnikov. Hkrati je bilo na Ljubnem Združenje žagarjev in mlinarjev, ki je štelo 80 članov.

Zakoni so skozi čas določali pojmovanja obrti zelo različno. Občasno se med njimi pojavijo prav vse obrtne dejavnosti, ne glede na to, ali so »domače« ali pa dejansko obrtne. To velja predvsem za registre pri oblasteh, ki so vereni odraz časa in zakonodaje.

O cehih

Da bi lažje doumeli pomen in namen cehov, je treba seči nekoliko nazaj v čas. Človek je že od nekdaj potreboval predmete in potrebščine, ki jih sam ni zmožgal ali znal narediti. Tako se je oblikovala sredina ljudi, ki so se sčasoma povsem posvečali rokodelstvu oziroma kramarstvu.

V srednjem veku je izdelovala obrt v meščanskih okoljih izdelke za potrebe meščanstva in bližnje okolice teh središč. Mesta in trgi so imeli razne pravice, ki jih razkropljeno podeželje ni imelo. Vsekakor pa so ti privilegiji, dani od najvišjih oblasti, pomenili veliko gospodarsko in tudi siceršnjo prednost, pomenili pa so hkrati zapiranje trških oziroma mestnih okolij. Uvedli so mitnice, ki so bile vir dohodkov mestnih oziroma trških, deloma pa tudi deželnih oblasti. Sprejemali so omejitvene predpise glede trgovanja in še vrsto ukrepov so uvedli, da bi zaščitili pravice trških in mestnih srenj.

Nekako v 14. stoletju se je ta tekma med meščanstvom in podeželjem močno poglobila. Na vasi so se vse bolj pojavljali občutni presežki delovne sile, kajzarji pa so vsled pomanjkanja možnosti preživljanja iskali vir dohodka v rokodelstvu. Mnogižno se je pojavilo potujoče rokodelstvo.

V takih okoliščinah so mestni obrtniki iskali pomoči pri oblasteh; te so omejevale obrtno dejavnost v določenem krogu okoli mest in trgov. Takšen je, denimo, odlok iz leta 1478, ki določa, da v razdalji 7,5 km od središča Celja ne more biti nobene gostilne. S tem so seveda krepko podprli mestne gostilničarje.

Oblast na vseh ravneh je imela seveda na ta način velike dohodke od obrti. To je tudi pomenilo, da je s tem, ko je ščitila obrt v središčih naselij, polnila svoje blagajne.

Vendar pa je bil kljub vsem ukrepom pritisk vse večjega števila podeželskih rokodelcev iz leta v leto večji, zato so konec srednjega veka ustanavljali cehe. To so bile zveze obrtnikov vseh vrst, ki naj bi se družno postavile v bran mestne obrti.

Cehi so organizacijsko izhajali iz nekdanjih cerkvenih bratovščin. Posamezne obrti so imele svoje cehe, sicer pa je cehovstvo povezovalo rokodelce in kramarje. Nadzor nad njihovim delovanjem so imele največkrat mestne oblasti, ki so tudi potrjevale njihova pravila. Ker pa je obrtniški stan tiste čase predstavljal jedro meščanstva, je na dlani, da so tudi mestne oblasti bile pod vplivom dogajanja v takratni obrti in posredno tudi v cehih.

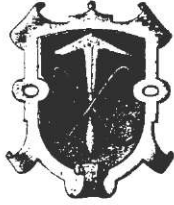
Cehovska pravila so bila zelo natančno sestavljena in dokaj stroga, usmerjena pač v zaščito obrtništva; njihove prednosti so bile poudarjene in tudi vsestransko spoštovane. Vsaka obrt je torej imela svoj ceh, le redke pa so se vključevale v stroki ustrezne druge cehe. Sedeži cehov so bili v mestih, za nekatere pa v okviru dežele v deželnem glavnem mestu.

Vsa vprašanja obrtništva so bila zajeta v pravilih, ki so določala način proizvodnje, delovni čas, število dovoljenih vajencev in pomočnikov, višine plač pomočnikov, njihove pravice in dolžnosti, enako pa tudi za mojstra. Odločale so o napre-

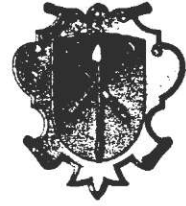
1. zidar

2. krovec

3. dimnikar

4. steklar

5. lončar

6. tesarji

7. kolar

8. sodar

9. mizar

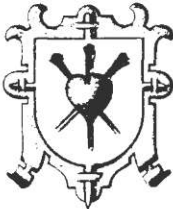
10. strugar

11. kovač

12. ključavničar

13. žebljar

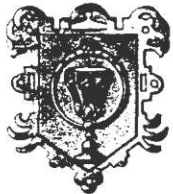
14. nožar

15. kotlar

16. kositrar

17. zlatar

18. urar

19. brodar

20. rudarji

Cehovski grbi iz preteklega stoletja (nepopolna predstavitev)

dovanju pomočnika v mojstra, določala so kazni za kršitelje cehovskega reda, skrbela za dobro obnašanje vajencev, pomočnikov in mojstrov, določala so učno dobo vajencev, v nekaterih strokah pa tudi dobo, katero je moral pomočnik prebiti na delu v tujini (potujoči pomočniki, ali kot so ljudje rekli: »gre v fremd«). Slednje je pomenilo neke vrste strokovno izpopolnjevanje. Posebno pozornost so namenili preizkušnji pomočnikov, ki so želeli postati mojstri. Določili so prispevke v cehovsko blagajno; plačevali so jih tako mojstri kot pomočniki; tudi vajenec je moral plačati za uk. Prednost so dajali domačinom, sinovi obrtnikov so bili deležni raznih ugodnosti, da bi obrt ostala v družini. Zabranili so konkurenco (odvzemanje strank), ostro so preganjali šušmarje, kazni so bile določene v vosku ali denarju. Cehi so poskrbeli tudi za bolne in kako drugače prizadete obrtnike, tu so priskočili na pomoč s sredstvi iz cehovske blagajne.

Pravi dogodek v cehovskem življenju je bila preizkušnja pomočnikov. Ti so morali polagati zagovor pred komisijo, še večji pomen pa so pripisovali delu iz stroke. Tako je v Celju kovaški pomočnik želel postati mojster: pred strogo komisijo mojstrov te stroke je moral okovati konja mestnega sodnika. Za vsak zakriviljen žebelj je moral plačati cehu po funt voska ...

Cehi so torej bili zelo zaprte zveze obrtnikov, ki so v takratnih razmerah imeli velik ugled med prebivalstvom, zato so skrbeli za нравno življenje vajencev, pomočnikov in tudi mojstrov. Zgodilo se je, da je mojster zapustil zakonsko ženo; ceh mu je odvzel obrt vse do tedaj, ko se je spet vrnil k ženi.

Znotraj ceha je vladalo skupno upravljanje. Na čelu vsakega ceha je bil cehovski mojster (cehmošter). Ta je skliceval letne skupščine, hranil je cehovsko skrinjo, v kateri so bila poleg pečata in blagajne še cehovska pravila. Pri njem doma so hranili tudi cehovsko bandero, ki je imela upodobljenega zaščitnika (patrona) določene obrti. Skrinja je bila prava zakladnica v očeh članov ceha, zato so vsako leto na skupščini določili dva ključarja; le oba skupaj sta lahko odprla cehovsko skrinjo.

Ko so pričeli s skupščino, so odprli skrinjo in pred razstavljenimi zunanji znaki ceha (pečat, pravila, blagajna in bandera) opravili zbor. Na njem so sprejemali vse odločitve, določali ukrepe zoper kršilce cehovskega reda, odločali o potovanjih pomočnikov in podobno. Na skupščini so obravnavali medsebojne spore in pritožbe članov.

Mimogrede: da je potovanje pomočnikov bila pomembna zadeva, pove podatek, da je še v letu 1834 potovalo skozi Celje 265 krojaških pomočnikov. Kje so še vsi ostali! Seveda je treba upoštevati tedanjo politično ureditev Evrope. Avstrija je bila velika država, razen tega pa so pomočniki delali še v drugih državah, kar je dejansko pomenilo kar veliko popotništva med rokodelci. Zato so cehi poskrbeli povsod v mestih in večjih trgih za zavetišča, kjer so potujoči pomočniki prenočevali. Znano je, da je v Mozirju nekoč obstajalo takšno prenočišče (jerperge) tam, kjer je danes Majerholdova hiša, nazadnje pa je skrbel zanj kolarski mojster Vajd.

Že smo omenili, da so določene stroke imele skupne cehe, določene v okviru dežele. Tako so bile deželne cehovske obrti: kotlarstvo, kositarstvo, slikarstvo in kiparstvo, zlatarstvo in draguljarstvo, sodarstvo, pasarstvo, lasuljarstvo, pivovarništvo, milarstvo, izdelovanje orgel, knjigovezništvo, tiskarstvo in knjigotrštvo.

Med necehovske obrti pa so šteli: topilnice in livarstvo, zvonarstvo, opekarstvo, apneništvo in kamnoseštvo, fužinarstvo, steklarstvo in podobno.

Zunaj obrti so smatrali trgovce, ki so sicer imeli velik družbeni ugled, gostilničarje in premogovništvo.

Iz naše doline so se obrtniki povezovali v celjske cehe, saj jih pri nas ni bilo, če ne upoštevamo lončarjev. Navajajo, da je v Celju na začetku 19. stoletja obstajala vrsta cehov: pekarski, mesarski, usnjarski, čevljarški, tkalski in barvarski, krojaški, klobučarski, lončarski, kovaški in kolarski, zidarski, veleurarski in puškarski.

Običajno so imeli po strokah zavetnike, denimo peki sv. Florjana, usnjarji sv. Nikolaja, klobučarji sv. Mihaela in tako naprej.

Čas je naredil svoje, razvoj gospodarstva je narekoval prilagajanje sodobnim tokovom razvoja. Pojavila se je potreba po izdelovanju predmetov, ki so jih lahko izvažali, razen tega se je v 18. stoletju zelo razmahnila domača obrt, ki je v nekaterih vejah že izdelovala blago za druge trge. Vse to je sililo državo, da prilagodi pogoje v tej smeri. Tako je prišlo do prvih preobrazb cehovstva, ki je dotlej predstavljalo zapiranje v ozek krog in je spričo razmer na trgu delovalo zaviralno. Že leta 1732 je izšel patent o rokodelstvih, ki naj bi omogočal obrti na raven, ko bi bila sposobna izdelovati za druge trge. Ta predpis je ukinil cehovsko avtonomijo. Francoske zasedbene oblasti so cehe enostavno ukinile, saj so v skladu z njihovo (francosko) politiko smatrali obrt kot prosto vejo gospodarstva. Po odhodu Francozov so avstrijske oblasti nadaljevale odpiranje trga in obrtništva. Razglasitev svobodne obrti z zakonom iz leta 1859 je pomenila konec cehovstva.

Zadrečki lončarji

Lončarstvo sodi med najstarejše obrti na Slovenskem. Pisne vire v zvezi z zadrečkimi lončarji najdemo iz 1340., 1359. in 1493. leta. To nedvomno dokazuje pomembnost te obrti za našo dolino.

Da je bila prav ta obrt pri nas pogosta, pričča tudi register gornjegrajske zemljiške gosposčine iz leta 1779, v katerem se navaja, da je bilo v Potoku od 24 družin kar 12 lončarskih, v Lačji vasi od 17 — 7 lončarskih in v Pustem polju od 22 — 8 lončarskih. V Kokarjah je bilo od vsega 35 družin kar 13 lončarskih; v Dobletini se je od 18 družin ukvarjalo z lončarstvom 7, v Spodnjih Pobrežah 9 od 20, odločno manj družin pa se je z lončarstvom ukvarjalo v Varpolju, Spodnji Rečici, Prihovi in tako naprej.

Mimogrede je treba poudariti, da je ta obrt močno zamrla že pred prvo svetovno vojno, kasneje pa popolnoma; seveda velja trditev le za območje Zgornje Savinjske doline. Vse povedano velja za domačo lončarsko obrt, ki jo kaže ločeno obravnavati od meščanske lončarske dejavnosti.

Zadrečka dolina je bila pred prvo svetovno vojno bolj gosto poseljena kot Savinjska. Ljudje so se preživljali s kmetijstvom in gozdarstvom. Zaradi malih posestniških enot in zaradi ustaljene navade, da na posestvu ostane najstarejši sin, so ob številčno močnih kmečkih družinah hitro nastajali kmečki delavci (proletarci). Ponudba delovne sile je bila velika, dela pa razmeroma malo, saj v prejšnjih stoletjih še

Kokrški klobuk, lončena posoda za pečenje domačih klobas

nista bila cena lesa, pa tudi izkoriščanje gozdov, odločilnega pomena za gospodarsko rast oziroma za gospodarstvo nasploh. Tako je bilo na dlani, da so ljudje iskali vir zaslužka v rokodelstvu vseh vrst, torej tudi v lončarstvu.

Na vasi je bilo veliko revščine, kar potrjuje tudi poročilo gornjegrajske zemljiške gosposke celjski kresiji leta 1734. V njem navajajo, da je lončarstvo prastara obrt v Zadrebški dolini, da izdelujejo črno kuhinjsko posodo in da se mora ta dejavnost v izogib še večje revščine podpreti, oblast naj jo torej krepi. Lončarstvo da je edini vir dohodkov številnih kočarjev, ki na ta način s svojo pridnostjo in z znanjem pripravljajo lepe, uporabne predmete.

Omeniti je treba, da je tiste čase in še prej bilo prav lončarstvo poleg suknjarstva v dolini edina obrt, ki je nudila izdelke za »izvoz iz domače dežele«. Z drugimi besedami: lončarske izdelke so prodajali zunaj območja ožjega kroga gornjegrajske gosposke.

Le malo je znanih pobud kakšne gosposke, da bi pomagala reševati gmotni položaj svojih podložnikov. Vendar pa je prav gornjegrajska sklicala leta 1740 vse lončarje svojega območja v Gornji grad, da bi se dogovorili za lončarski red, ki bi ščitil delo in prodajo lončarskih mojstrov na njihovem upravnem območju.

Zanimivo je, da je predlagani lončarski red imel veliko cehovskih načel in je natančno določal pravice in dolžnosti lončarjev, vseboval pa je tudi dokaj visoke kazni za tiste, ki bi se zoper ta red kakorkoli pregrešili. Določal je, denimo, triletno učno dobo za vajence, prepovedoval je prekupčevanje z lončarskimi izdelki, predvidel, katera sredstva naj se stekajo v skupno blagajno, na čelu lončarske zveze je bil nadlončar. Podrobnosti iz vsebine lončarskega reda kažejo torej cehovsko naravnost, čeprav je v tistem času država že omejevala cehe v njihovih privilegijih. Zanimivo je, da je lončarska organizacija imela nekaj duha zadružne samopomoči v tem, ko je podpirala siromašne in bolne člane. Tudi sicer veje iz vsebine reda solidarnost med člani in do članstva.

Gornjegrajska gosposka je ponovno dopolnila lončarski red na temelju novega obrtniškega reda, ki je izšel v času vladavine Marije Terezije leta 1776. Škof Karl grof Herberstein je podkrepil doslej veljavni red in poudaril v novem, da se »imajo cehovski mojstri (nadlončarji) strogo držati teh določil, ker bodo vse kršitve strogo kaznovane.«

Kmalu pa se je zapletlo, saj je bil gornjegrajski lončarski red v nasprotju z generalnim obrtniškim redom iz leta 1772. Ta je namenil odločilno vlogo pri razvoju obrti državi in ne zemljiškim gosposkam. Prišlo je do pravde zaradi pritožbe nekaterih prekupčevalcev in gornjegrajska gosposka je končno morala popustiti. Obrt se je sprostila, s tem pa tudi preprodaja lončarskih izdelkov.

In končno še o pomembnem določilu lončarskega reda, o katerem smo govorili. Zapisano je namreč bilo, da je le vpis v register lončarjev pri gornjegrajski gosposki veljal kot obrtno dovolilo. Vpis se je opravil po dokazanem praktičnem znanju in triletnem uku lončarstva. V tem registru je bilo leta 1779 vpisanih 76 članov — lončarskih mojstrov iz območja, na katerem je veljala oblast gornjegrajske zemljiške gosposke.

Obrtne zadruge

Z adružništvo se je v svetu uveljavilo kot povezovanje določenih interesnih skupin, vsebovalo pa je v osnovi načelo solidarnosti. # Sprva so se tako združevali angleški delavci, ki so si na ta način zagotovili cenejšo življensko preskrbo; ustanovili so prodajne zadruge. Članom so nudile živila in druge življenjske potrebščine po nižjih cenah, saj so poslovale zelo poceni in z malo zaposlenimi. Kasneje so ustanavljali zadruge vseh vrst, tako nabavno — prodajne, kot tiste po vejah pridelave (mlekarske, živinorejske, čevljarske, mizarske itd.).

Ko je prenehala doba cehov, so obrtniki videli možnost povezovanja v zadrugah.

Na našem območju zasledimo pred prvo svetovno vojno razne zadruge, tako kmetijske, lesne in obrtniške. Če ostanemo nekoliko pri slednjih, bi morali takoj poudariti, da je tudi v tem primeru treba razlikovati splošne in panožne zadruge. Že smo omenili ljubensko čevljarsko zadrugo, ki sodi nedvomno med panožne in poslovne, medtem ko sodijo »obrtne« med tako imenovane splošne zadruge, saj so imele v glavnem namen povezovanja obrtnikov raznih panog in se največkrat niso ukvarjale z določenim poslovnim prometom. Bile so torej neke vrste stanovske organizacije, ki so obrti pomenile vez med njo in oblastjo. Zato so imele določene pravice in naloge občega pomena. Sem spada sklepanje učnih pogodb med učnimi

Učno pismo Kolektivne obrtne zadruge Mozirje iz leta 1922

mojstri in učenci (stariši), zastopanje članov na oblastnih mestih, nadzor nad izobraževanjem vajencev, pomočniški in mojstrski izpiti in sodelovanje pri udejanjanju obrtniške zakonodaje.

Navedeno stanje se je obdržalo tudi v času med obema vojnama vse do leta 1941, le da so se imena zadrug prilagajala veljavni zakonodaji. V Mozirju zasledimo

CENIK

odobren od Predsedstva vlade LRS — urad za cene št. IX. 21 z dne 23. XI. 1950

Odlomba

Na podlagi 7. člena uredbe o določanju in kontroli cen ter 1. odstavka odločbe vlade LRS o določanju in uporabi cenitnih cen za območje LRS (Uradni list LRS št. 18 71 z dne 22. 2. 1947) določa urad za cene pri predsedstvu vlade LRS v soglasju s komitejem vlade LRS za lokalno industrijo za

storitve urarjev leta odškodnine:

I. Mešča Cylindri in Sestopi ure:		Din	VI. Sve Stoparice:		Din
Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov	125	-	Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov		
Prilagoditev nove balanečne osi ali cylindra	147	-	Športne ali industrijske lesne stoparice	390	-
Prilagoditev zobčaste osi	161	-	Zapne ali aspektne stoparice s uro	390	-
Prilagoditev spiralnega peresa	147	-	Vstavitev novega gonilnega peresa	390	-
Vstavitev zapornega peresa	49	-			
Vstavitev novega zaklopnega kamna	39	-	V. Šestilke:		
Vstavitev nove drške	39	-	Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov:		
Prilagoditev nove navojne osi	147	-	velike bodilke	390	-
Vstavitev nove krona	39	-	male bodilke	125	-
Vstavitev novega navadnega kazalca	45	-	Prilagoditev nove balanečne osi:		
Vstavitev navadnega stekla	39	-	velike bodilke	39	-
Vstavitev stekla lentil ali Empir	39	-	male bodilke	125	-
Vstavitev specialnega kazalca	39	-	Vstavitev novega gonilnega peresa:		
Vstavitev novega gonilnega peresa	39	-	velike bodilke	70	-
Prilagoditev novega koleščka	125	-	male bodilke	390	-
Vstavitev novega ledajnega kamna	49	-	Vstavitev spiralnega peresa	49	-
			Vstavitev stekla	39	-
II. Mešča Šestke ure:					
Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov	390	-	VI. Šestilke ure:		
Prilagoditev nove balanečne osi	172	-	Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov:		
Prilagoditev zobčaste osi	190	-	ure brez bitja	390	-
Prilagoditev spiralnega peresa	185	-	ure s polurnim bitjem	390	-
Vstavitev novega gonilnega peresa	70	-	ure s četurnim bitjem	390	-
III. Mešča prečne ure:					
Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov	345	-	Prilagoditev nove zobčaste osi ali koleša	390	-
Prilagoditev nove balanečne osi	285	-	Vstavitev novega gonilnega peresa	390	-
Prilagoditev nove zobčaste osi	324	-	Vstavitev novega spiralnega peresa	90	-
Vstavitev zobčatega gonilca zadržnega koleščka	390	-	VII. Mešča šestilke ure:		
Vstavitev nove navojne osi	390	-	Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov	390	-
Vstavitev novega spiralnega peresa	390	-	VIII. Kasetne ure:		
Vstavitev celolodnega okroglega stekla	87	-	Čiščenje in popravilo ne hudo poškodovanih delov	390	-
Vstavitev celolodnega stekla po fasoni	70	-			
Vstavitev novega gonilnega peresa	90	-			

Vse ostala dela, za katere še ni določena odškodnina in istočasna izvršitev več del, za katere je že določena odškodnina pa se znatno zmanjša delovni čas vlad enkratne izvršitve gotovih delovnih faz, je računati po kalkulaciji:

1. porabljeni material po nabavni ceni s 6% pribitka.
 2. dejanski izdelavni čas s urami mesdami po uredbi.
 3. režijski pribitek 30%, od št. 2.
 4. kosovni material 25%, od št. 2.
 5. davek od prometa storitev enotne tarife za lokalno proizvodnjo tar. št. 17 - 4%.
- Pri generalnem popravilu hudo poškodovanih delov je dovoljeno zvišati odškodnino do 40%. Za popravila malih lesnikih ur se dovoljuje pribitek 30%, k določenim odškodninam. — Vse nove dele je računati po nabavni fakturi (ceni) s 6% pribitkom. — Urad je dolžan vse stare zamrznjene dele vrniti stranki.
- Davek od prometa storitev enotne tarife za lokalno proizvodnjo (Uradni list FLRJ št. 10 iz leta 1949) tar. št. 17 - 4%, je v določenih odškodninah že vršunan.
- Odlomba o cenah za storitve urarjev IX. št. 2947/2 z dne 2. 9. 1946 iz vestnika urada za cene pri predsedstvu vlade LRS št. 33 34 iz leta 1946 s dopolnilom IX. št. 2887/3 z dne 30. 9. 1946 iz Vestnika urada za cene pri predsedstvu vlade LRS št. 39 iz leta 1946 se razveljavi.

Okrajni ljudski odbori smejo za območje svojega okraja določiti nižje cene od določenih, ako je to v skladu s nazmerami.

Prekrščenje odškodnina je kaznivo po zakonu o zatiranju nedovoljene trgovine, nedovoljene špekulacije in gospodarske sabotaže.

Cenik je izdelal:

OBRTNA NABAVNO PRODAJNA ZADRUGA urarjev, zlatarjev, optikov in graverjev
za Slovenijo r. z. z. o. j. v Ljubljani

Cenik Obrtne nabavno prodajne zadruge za Slovenijo iz leta 1950

Prednja stran kovaškega cenika iz leta 1926

Udeleženci čevljarškega tečaja na Ljubnem leta 1910

Učno pismo Rokodelske zadruge Mozirje iz leta 1913

pred prvo svetovno vojno »Rokodelsko zadrugo«, takoj po njej pa «Kolektivno obrtno zadrugo».

V naši dolini je bil sedež obrtne zadruge v Mozirju in tako je bilo do leta 1939, ko so sedež prenesli na Rečico, kjer je zadruga delovala vse do konca stare države.

Že smo omenili, da so se nekatere panoge obrtnikov povezovala v zadruge zunaj doline. Tako so kovači imeli svojo zadrugo v Celju, sodavičarji pa celo v Ljubljani.

V različnih obdobjih so bila povezovanja različna, kot so to pač urejali zakonski predpisi. Ti so po tridesetih letih, torej v stari Jugoslaviji, precej omejili pooblastila obrtnih zadrug in deloma tudi ukinili združenja teh zadrug.

Treba je še razlikovati med obrtni, ko govorimo o organiziranosti in povezavah. Tako so trgovci že v stari Jugoslaviji imeli svoja združenja. Lahko bi torej rekli, da so se nekdanji pojmi o obrti kot skupni imenovalec razdelili na obrtnike »rokodelce« in obrtnike trgovce, gostince in podobne poklice.

So bila obdobja, ko je v družbi prevladoval splošni ugled obrtnikov; tedaj niso ločevali znotraj tega pojma in so smatrali za obrtnike tako rokodelce, kot tudi trgovce (kramarje) in gostince. Po razpadu cehov pa so slednji nekako pridobivali na ugledu in se postopoma strogo ločevali »kot nekaj boljšega« od rokodelcev.

Vsekakor lahko sklenemo naše razglabljanje o obrtnem zadrugištvu z mislijo, da so našete oblike povezovanja bile uspešne in vseskozi ugledne. Treba je še dodati, da so obrtniki ponekod ustanavljali svoje denarne zavode. Nam najbližji je bil v Šoštanju, tam so bili včlanjeni številni obrtniki iz naše doline. Sprva je to bila

UČNO IZPRIČEVALO

Podpisani s tem potrjujem, da se je Stanko Miklavc rojen d. 1897
 v (na) Mozirju, učil pri meni zavodničarstvu od d. 1. avgusta 1922 do d. 30. avgusta 1924.
 Ker se je imenoval Stanko Miklavc ves čas učenja vedel mišljeno in navedeno, ter se
 pri vsaki potrebno strokovno izobrazbo, ga proglašam za izkušenega sodavičarja in paničnega delavca.
 Dokaz temu moj lastnoročni podpis in potrdilo prijateljice zadruga.

Ljubljana, dne 29. marca 1927

[Signature]
 Zupnik

[Signature]
 Stanko Miklavc
 učni mojster

Zadruga sodavičarjev
 za Slovenijo
 14 Ljubljana
 vodstva sodobnik

Spričevalo za sodavičarja v Mozirju, ki ga je izdala Zadruga sodavičarjev za Slovenijo v Ljubljani leta 1927

nabavno-prodajna zadruga s poudarkom na denarno poslovanje, kasneje pa je prevladovala hranilnična dejavnost.

Obrtništvo po prvi svetovni vojni

Tako po končani vojni 1918 so obrtniki spet pričeli redno opravljati svoj posel. Seveda je treba upoštevati številne padle v vojni, marsikje je prišlo do zastoja pri obnovi obrti zaradi postopnega vračanja nekdanjih vojakov v domače kraje, saj jih je mnogo padlo v ujetništvo in so se šele po letih vračali domov.

Vendar pa je vse do konca dvajsetih let gospodarstvo le polagoma oživljalo. Posledice vojne so bile hude, kriza je kmalu postala dodatna ovira za hiter razvoj tudi obrti.

K že povedanemu moramo dodati še postopno odmiranje nekaterih obrti. Industrija je marsikatero stroko onemogočila. Tako je v naših krajih bilo občutiti hitro propadanje tkalstva, barvarstva, usnjarstva in še bi lahko naštevali. Strmo pa se je razvijala kovinarska stroka.

Že kmalu po vojni so pod vplivom revolucionarnih dogodkov v Rusiji marsikje nastali mezdni boji. Povezovalo se je tudi delavstvo v obrti. Odnosi mojster — pomočnik so se vsekakor bistveno spremenili.

Že 9. 11. 1919 so v Celju pripravili obrtniški shod, katerega se je udeležilo preko 200 odposlancev, med njimi tudi iz naše doline. Na shodu so zahtevali pomoč oblasti pri obnovi obrti in še marsikaj. Povezovati so se pričeli v obrtne zadruge, ki so postale stanovske organizacije. Nekatere izmed njih so zajemale širše območje, ne

Obrtnik v »štiri«. Sedlar Franc Gregorn na kmetiji v Potoku. Slika je posneta leta 1929

Čevljarska delavnica Franca Plesca na Ljubnem okoli leta 1930

le Celje. Takšna je bila čevljarska zadruga, zadruga mesarjev in prekajevalcev, pa tudi gostilničarji so se združili v regijsko organizacijo.

Zidarski mojstri so imeli svoje združenje (oblastno) v Mariboru, stavbeniki pa enotno slovensko v Ljubljani. Ker je tiste čase bila spodnještajerska pokrajina vezana na mariborsko oblast, so v Mariboru ustanovili Zvezo spodnještajerskih obrtnih zadrug.

V naši dolini ni bilo občutnih pretresov v mezdnem gibanju. Res pa je, da se je leta 1919 pojavila prva delavska zveza v Nazarjah. V njej so delovali predvsem delavci Marijngrada, vendar pa so se kmalu pojavile podružnice sindikata v drugih krajih, denimo na Ljubnem in v Šmartnem ob Dreti. V teh so bili vključeni v glavnem žagarski delavci, ki so kmalu postavili svoje zahteve glede izboljšanja delovnih in življenjskih pogojev.

Na Ljubnem so leta 1922 krojaški pomočniki ustanovili svojo stanovsko organizacijo »Naprej«. Ni znano, da bi se tudi borili v mezdnem gibanju ali kako drugače.

Pa spet nekoliko o takratnih obrtnih zadrugah: bile so dejansko povezave obrtnikov v smislu skupnega nastopa v bran in za napredek obrtništva. Oblast jih je upoštevala, imele so nalogo pripravljati in voditi pomočniške izpite, skrbele so za obrtno nadaljevalno šolstvo, dajale so mnenja o potrebah novih obrti oziroma dodatnih zmogljivosti na njihovem območju. Ker so se naši obrtniki pogosto povezovali s Celjem, kaže omeniti, da so tam leta 1928 ustanovili Občeslovensko obrtno društvo, ki se je kasneje preimenovalo v Slovensko obrtno društvo. Sploh je Celje nekako povezovalo obrtnike širšega območja.

Obrtne organizacije so od nekdaj skrbele za izobraževanje svojega podmladka, stopnja tega pa je bila seveda odvisna od možnosti. Tako, denimo, tik pred prvo

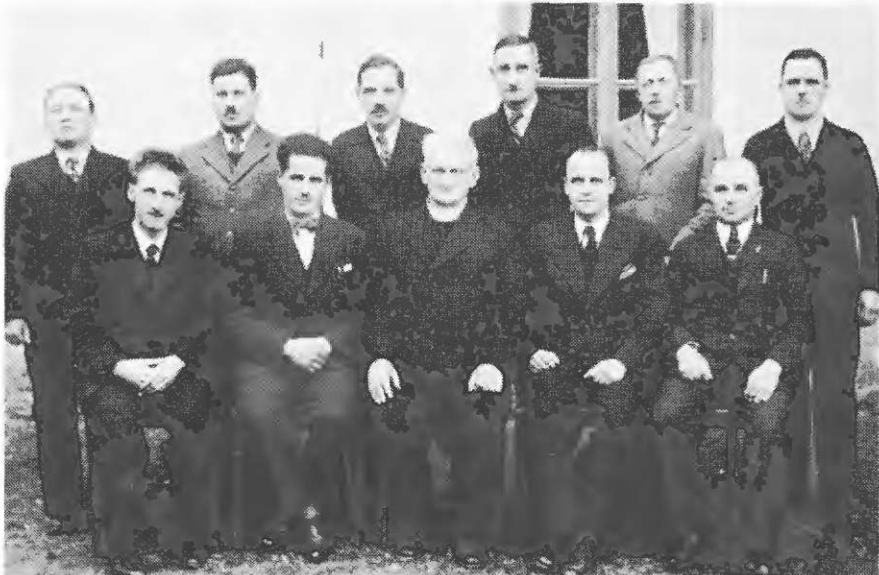

svetovno vojno v nekaterih predelih naše doline vajenci sploh niso obiskovali obrtno-nadaljevalnih šol, ker teh pač ni bilo, vendar pa se je stanje postopno izboljševalo in med obema vojnoma so že bile obrtne šole v Mozirju in Gornjem gradu. Slednja je bila izrazito rokodelsko usmerjena, medtem ko so v Mozirje hodili tudi vajenci trgovske in gostinske stroke. To šolstvo ni bilo sestavni del državnega šolstva; imelo je sicer svojstvo javnega dopolnilnega šolanja, vendar pa so ga vzdrževali preko obrtniških zadrug in trgovskih združenj. To dokazuje tudi dejstvo, da navedenih šol ne najdemo v seznamu državnih šol stare Jugoslavije.¹

Za nekatera usposabljanja so bile posebne redne šole. To velja v veliki meri za podkovsko obrt (kovaštvo). Takšna šola je bila pred prvo svetovno vojno v Gradcu, med obema vojnoma pa v Ljubljani. Lahko omenimo, da so bile te šole dokaj zahtevne in so nudile obilico znanja tistim, ki so jih dokončali.

Po drugi svetovni vojni smo imeli nekaj let obrtne šole v Gornjem gradu, na Rečici in v Mozirju.

Nov obrtni zakon iz leta 1931, ki smo ga že omenili, je bistveno spremenil nekatere odnose znotraj obrtniških organizacij. Omejil je njihove pristojnosti in dal več poudarka upravnim službam. Zakon je ločil tri vrste obrti: veja, ki so jo lahko ustanovili s privoljenjem upravnega organa (rokodelska in trgovska obrt), veja, ki si je morala pridobiti izrecno dovoljenje upravne službe (gostilne, denarni zavodi, prevoznništvo) in tretja skupina, ki je bila pogojena s posebnim dovoljenjem upravnega organa — to so bili razni industrijski obrati. Značilno za ta zakon je, da ne pozna več

Učitelji na Obrtno — nadaljevalni šoli v Mozirju okoli leta 1938. Z leve sedijo: Valenčak, Predan, Grošelj, dr. Lesnika in župan Jošt. Z leve stojijo: M. Praprotnik, Fr. Pečnik, Vinko Sovec, Rajter, Ivan Drev in Rafael Skornšek, vsi obrtniki predavatelji

»prostih« obrti. Zato je tudi predpisal tri sodne registre: rokodelski, industrijski in trgovsko-gostinski. Zakon je veleval za rokodelstvo in gostinstvo strokovno usposobljenost, za industrijo pa ne.

Že leto kasneje so 1932 v Celju ustanovili Društvo jugoslovanskih obrtnikov, leta 1940 pa so s predpisom ukinili vsa področna obrtna združenja.

Celje je v predvojnem času pripravilo tri obrtne razstave, katerih so se s svojimi izdelki udeležili tudi naši obrtniki.

Obrtniki do leta 1940

Omenili smo že, da ni dovolj zanesljivih virov za pričujoči zapis. Tudi registri obrtnikov za naše območje niso ohranjeni. Po naključju je ohranjen seznam, ki ga objavljamo v nadaljevanju. Pripominjamo, da sicer ni zanesljiv, je pa lahko vsaj deloma podoba razmer v našem obrtništvu v času od 1900 do 1940. V seznamu so tile obrtniki:

Franc Ateljšek, mlin in žaga, Lepa njiva. Franc Krajnc, žaga na Kropi. Franc Krajnc, mlin na Kropi. Franc Jeraj, žaga in mlin v Nizki. Gašper Podsedensek, umetni in valjni mlin v Mozirju. Anton Levar, žaga v Bočni. Franc Klemenčič, žaga v Radmirju. Alojz Zagožen, žaga na Ljubnem. Ivan in Uršula Benda, žaga v Radmirju. Marija Remic, mlin v Juvanju. Franc Valte, žaga na Ljubnem. Anton Mikek, mlin v Brezju. Simon Belaj, žaga v Šmiklavžu. Matija Tratnik, žaga v Šmiklavžu. Anton Goličnik, žaga v Šmihelu. Anton Poznič, mlin v Bočni. Franc Budna, žaga Sv. Primož. Janez Oblak, žaga, Lepa njiva. Franc Jeraj, žaga Sv. Primož. Franc Plesec, žaga Savina. Rudolf Kotnik, žaga Lepa njiva. Jože Matjaž, žaga Dol. Ivan Hribernik, žaga Ljubno. Marija Janko, žaga Ljubija. Marija Zagožen, žaga Okonina. Anton Melavc, žaga Ljubija. Jakob Plaznik, žaga Luče. Jože Češnovar, mlin Loke. Jože Vavdi, žaga Konjski vrh. Jože Brinovšek, žaga Ljubija. Stanko Žmavc, žaga Bočna. Ferdo Stiglic, žaga Radmirje. Karl Zagožen, žaga Ter-Ljubno. Janko

Kovaška delavnica obrtnika Price v Okonini okoli leta 1930

Podkovski kovač Ivan Pukart iz Nazarij, ki je slovel kot odličen zdravnik konj; bil je v službi pri veleposestvu Marijograd

Srčnik, mizar Kropa. Jernej Šporin, mizar Šmartno. Ivan Volovšek, mizar Ljubno. Maks Lesjak, mizar Ljubno. Jože Marovt, mizar Ljubno.

Marija Selišnik, mizarstvo Luče. Vinko Sovec, mizar Mozirje. Leopold Jurič, mizar Mozirje. Jakob Tajnšek, mizar Mozirje. Maks Poličnik, mizar Juvanje. Anton Lukač, mizar Spodnja Rečica. Viljem Marovt, mizar Rečica. Ivan Strašek, mizar Rečica. Anton Kos, mizar Rečica. Anton Štrucelj, mizar Rečica. Anton Zavolovšek, kolar Gornji grad. Martin Marovt, kolar Ljubno. Jože Sedovnik, kolar Mozirje. Rafael Bezovšek, kolar Okonina. Ivan Senica, kolar Rečica. Martin Golob, zidar Ter-Ljubno. Rudolf Pikel, zidar Dol. Franc Deleja, tesar-graditelj Mozirje. Janez Dobrišek, graditelj mlinov in žag Brezje. Jože Klemenak, sodar Mozirje. Ivan Keber, zbijalnica sukna Lepa njiva. Milan Ermenc, klobučar Ljubno. Julij Pepel, mehanik Mozirje. Alojz Fricelj, ključavničar Gornji grad. Ferdinand Rifel, ključavničar Gornji grad. Ernest Podpečan, ključavničar Ljubno. Marija Krajnc, ključavničarstvo Ter-Ljubno. Mirko Tratnik, ključavničar Mozirje. Ivan Klemenak, ključavničar Mozirje. Franc Novšek, kovač Otok. Jože Slatinšek, kovač in podkovač Bočna. Rudolf Rojten, kovač Gornji grad.

Franc Bezovšek, kovač sv. Lenart. Jože Brunet, kovač Ljubno. Franc Žerovnik, kovač Savina. Franc Prek, kovač Podveža. Ivan Žagar, kovač Konjski vrh. Ivan Završnik, kovač Brezje. Anton Sedovšnik, kovač Lepa njiva. Jurij Prica, kovač in podkovač Okonina. Alojz Tkavc, kovač Dol-Suha. Anton Veninšek, čevljar Bočna. Anton Čeplak, čevljar Gornji grad. Jože Mermal, čevljar Gornji grad. Anton Tkavc, čevljar Kokarje. Franc Plesnik, čevljar Ljubno. Franc Veročnik, čevljar Ljubno. Jože Prislán, čevljar Ljubno.

Ivan Hrešan, čevljar Ljubno. Jože Globočnik, čevljar Ljubno. Fortunat Plesec, čevljar Ljubno. Franc Plesec, čevljar Savina. Jože Kaker, čevljar Sv. Primož. Anton Ajnik, čevljar Luče. Ivan Gregorn, čevljar Ljubija. Ivan Pavlin, čevljar Mozirje. Ivan Kampjut, čevljar Mozirje. Franc Gregorc, čevljar Mozirje. Anton Špruk, čevljar Mozirje. Janez Bolha, čevljar Mozirje. Jože Prislán, čevljar Mozirje. Ivan Hribernik, čevljar Mozirje-Brezje. Florjan Usar, čevljar Lepa njiva. Anton Poprask, čevljar Ljubija. Jakob Pikel, čevljar Dol. Ferdinand Plesec, čevljar Radmirje. Ivan Petek, čevljar Okonina. Ivan Klasnič, čevljar Rečica. Ivan Gosar, čevljar Spodnja Rečica. Jožefa Gomiršek, čevljarstvo Rečica. Matija Ugovšek, čevljar Rečica. Franc Golob, čevljar Šmartno. Jože Krajnc, usnjar Gornji grad. Franc Kolenc, usnjar Ljubno. Ivan Natlačen, usnjar Ljubno. Alojz Šurk, sedlar Gornji grad. Peter Trogar, sedlar Mozirje. Hinko Čop, sedlar Mozirje. Franc Gomiršek, sedlar Rečica. Jakob Natlačen, krojač Otok. Alojz Štiglič, krojač Sv. Florijan. Franc Grudnik, krojač Sv. Florijan.

Feliks Tropelj, krojač Gornji grad. Remsko Pavlin, krojač Ljubno. Viljem Fludernik, krojač Ljubno. Ignac Jamnik, krojač Ljubno. Martin Juvan, krojač Ljubno. Franc Šramelj, krojač Ljubno. Franc Fludernik, krojač Sv. Primož. Gregor Podlesnik, krojač Sv. Primož. Janez Strmčnik, krojač Luče. Jože Lihteneger, krojač Luče. Franc Breznik, krojač Mozirje. Livin Mrevlje, krojač Mozirje. Ferdinand Marolt, krojač Mozirje. Florijan Finkšt, krojač Nazarje. Franc Gros, krojač Rečica. Ivan Pikel, krojač Rečica. Jože Česnovar, krojač Prihova. Franc Fiškovec, krojač Prihova. Ivan Klemenšek, krojač Solčava. Florijan Lesjak, krojač Šmihel. Marija Golob, šivilja Gornji grad. Marija Tajnšek, šivilja Mozirje. Jožefa Remše, šivilja

Mozirje. Frančiška Krefl, šivilja Spodnja Rečica. Amalija Slapnik, pletilja Bočna. Angela Lužnik, pletilja Spodnja Rečica. Jožefa Zavolovšek, pletilja Kropa. Ivo Vajd, brivec Mozirje. Ivo Vajd, frizer Mozirje. Bogomir Lakner, brivec Ljubno. Štefan Miklavžin, pek Gornji grad, Jože Naraločnik, pek Ljubno. Franc Pečnik, pek Mozirje.

Anton Korošec, pek Nazarje. Ivan Faganel, pek Rečica. Ivan Fricelj, mesar Kropa. Alojz Hren, mesar Gornji grad. Franc Kolenc, mesar Gornji grad. Viljem Glojek, mesar Ljubno. Ivan Jeraj, mesar Ljubno. Albin Krebs, mesar Luče. Alojz Pungartnik, mesar Luče. Franc Vezočnik, mesar Luče. Kristina Doblšek, mesarija Mozirje. Ana Filač, mesarija Dol. Franc Predovnik, mesar Nazarje. Jože Štiglic, mesar Rečica. Anton Juvan, mesar Ljubno. Ivan Brezovnik, usnjar Luče. Franc Budna, usnjar Ljubno. Franc Poličnik, mizar Spodnja Rečica. Ivan Krumpačnik, ključavničar Varpolje. Josip Petek, slaščičar Mozirje. Jože Matjaž, lončar Mozirje. Marija Jurak, kovaštvo in podkovaštvo Prihova. Anton Tratnik, mizar Gornji grad. Jože Brglez, mizar Ljubno. Ivan Prepadnik, mizar Luče. Anton Turk, mizar Rade-gunda. Franc Fužir, vodnjak Mozirje. Franc Rozenštajn, opekar Vimpasle. Ernst Arih, klepar Ljubno. Ernest Arih, vodoinštalater Ljubno. Ivan Klemenak, ključavničar Mozirje. Franc Muhovec, ključavničar Rečica. Franc Purnat, kovač Delce. Matija Dobrovč, kovač Dobletina. Ivan Pukart, kovač Nazarje. Janez Pukart, podkovač Rečica.

Anton Čeplak, čevljar Gorica. Leopold Ermenc, čevljar Sv. Primož. Anton Krznar, čevljar Šmiklavž. Alojz Vršnjak, čevljar Rečica. Franc Kramar, sedlar Šmartno. Franc Grabnar, krojač Luče. Jakob Robnik, krojač Krnica. Mirko Klemenšek, krojač Dobletina. Franc Petrič, krojač Rečica. Franc Jeraj, krojač Nizka. Jozefa Kolenc, šivilja Gornji grad. Elizabeta Hren, šivilja Gornji grad. Matilda Plesec, šivilja Ljubno. Matilda Praznik, šivilja Loke. Dragotina Unovt, šivilja Rečica. Jožefa Zavolovšek, pletilja Kropa. Franc Predovnik, mesar Nazarje. Alojz Šebenik, žaga Dol. Ivan Presečnik, žaga Sv. Lenart. Matija Goričar, žaga Mozirje. Ivan Glojek, žaga Zgornje Kraše. Miklavž Rihter, žaga Šmiklavž. Tomaž Pikel, žaga Šmiklavž. Vinko Fužir, žaga Lepa njiva. Jože Tevž, žaga Otok. Franc Zagožen, žaga Volog. Ivan Bric, mlin Šmartno. Jože Bastl, žaga Delce. Ana Breznik, žaga Žlabor. Ana Breznik, mlin Žlabor. Jakob Černevšek, žaga Okonina. Franc Levar, žaga Šmartno. Jakob Tratnik, žaga Ljubija. Maks Štiglic, žaga Spodnja Rečica. Jožefa Cajner, žaga Pustopolje. Martin Bric, žaga, Šmartno. Martin Tesovnik, žaga Savina. Anton Firšt, žaga in mlin Rečica.

Jožefa Tevž, žaga Šmartno. Martin Zidarn, žaga Šmartno. Ignac Lednik, mlin, Ljubija. Anton Kolenc, žaga Gornji grad. Jože Matjaž, žaga Dol. Franc Deleja, žaga Mozirje. Franc Deleja, opekarna Mozirje. Luka Ermenc, žaga Sv. Primož. Martin Golob, žaga Ter. Viktor Kolenc, žaga Spodnja Rečica. Viktor Kolenc, mlin Spodnja Rečica. Martin Jakob, žaga in mlin Ljubno. Anton Sem, žaga Ljubno. Franc Ermenc, žaga Ljubno. Vladimir Miklavc, sodavičar Mozirje. Angela Melavc, žaga Mozirje. Martin Jurak, podkovski kovač Mozirje. Ivan Krajnc, krojač Gornji grad. Martin Voščič, brivec Gornji grad. Franc Čeplak, mlin Bočna. Ivan Završnik, kovač Brezje. Ivan Mrevlje, kamnosek Mozirje. Maks Breznik, kovač Spodnje Kraše. Albert Lončar, dimničar Mozirje. Jakob Pečnik, mizar Otok. Franc Slapnik, mizar Bočna.

Obrtniški račun iz leta 1896

Izvornik registra, iz katerega je bil narejen izvleček, ki ga tu objavljamo, ne obstaja več. Dopuščamo torej razne napake v vpisih. Videti je, da so nekateri obrtniki obrt ponovno prijavljali, kar bi lahko pomenilo spremembo ali dopolnitev poslovnega predmeta. Opazno veliko je vnesenih žag, kar sicer ni čudno glede na živahno lesno trgovino v dolini, je pa tudi verjetno posledica predpisov, ki so se spreminjali in zahtevali dodatne registracije.

Na izpisku je bil zaznamek, da gre za 354 obrtnikov, da pa je od tega registriranih obrti le 254, medtem ko je 100 neregistriranih obrti. Iz tega se da sklepati, da so nekatere dejavnosti sicer smatrali za obrtne, da pa jih ni bilo treba posebej registrirati. To je bila predvsem posledica zakona, ki je obrti med seboj nekako v tem smislu ločil. Morda je zanimivo tudi dejstvo, da je bilo dosti obrti, ki so danes že zamrle. Veliko je bilo, denimo, kovačev: skoraj vsaka kmetija je imela vprego in se je bavila tudi s prevozništvom, zato je bila potreba po kovačih in kolarjih občutna.

Po drugi svetovni vojni

V času zasedbe Zgornje Savinjske doline so se tu odvijali dogodki, ki so tako ali drugače zajeli tudi obrtnike. Osvobodilni boj je seveda vključil tudi ljudi, ki so s svojim znanjem lahko pripomogli k uspešnosti poteka osvobajanja našega območja.

Po letu 1943, posebej pa še po osvoboditvi doline, so jeli ustanavljati razne obrtniške delavnice (tehnik), v njih pa so delali naši obrtniki. Pa tudi sicer so se odzivali klicu Osvobodilne fronte za boj proti zasedbenim silam.

Razmere po osvoboditvi so se hitro spremenile. Obstajala je velika potreba po rokodelcih vseh vrst, saj je marsikateri predel naše domovine utrpel usodne posledice požigov in divjanja tujega vojaštva!

Sprva so se obrtniki povezovali v NAPROZI (nabavno-prodajna zadruga); ta je v Ljubljani imela odbore za posamezne usmeritve obrti. V naši dolini takšne zadruge ni bilo, vsaj ne za obrtnike, zato so se vključevali v ljubljansko. Ta je bila neke vrste podaljšana roka oblasti, saj je med drugim objavljala cenike obrtnih del za posamezne stroke. Vsekakor pa to ni bila stanovska organizacija.

Kmalu so se obrtniki povezovali v združenja; takšno je bilo, denimo, na Ljubnem. Imelo je določene pristojnosti, kot opravljanje pomožniških izpitov in zastopanje obrtnikov v organih javne uprave.

Morda kaže nekoliko podrobneje omeniti Okrajno obrtno združenje, ki je delovalo takoj po drugi svetovni vojni na Ljubnem. Dejansko je bilo to Okrajno obrtno združenje Gornji grad, vendar pa je poslovalo na Ljubnem, verjetno že zaradi številnega obrtništva, ki je živelo v tem kraju.

Ohranjen je zapisnik o sestanku kovačev doline z dne 22. 2. 1946. Iz njega je mogoče marsikaj razbrati: da je bilo tedaj na območju sedanje občine Mozirje kar 21 kovaških mojstrov, da je bil predsednik združenja Jože Marovt, združenje je imele odseke in kovači so spadali v kovinarskega, ki ga je vodil Jurij Prica.

Predmet razgovora je bil določanje cen storitev za kovaško obrt. Pokazalo se je, da so želeli upoštevati cenik te stroke iz leta 1926, seveda z določenim pribitkom. Zahtevali so pri tem delitev znotraj stroke na splošne in orodne kovače, tudi cene storitev naj bi bile različne. Posebna komisija je bila zadolžena za sestavo cenika, združenje pa ga je razposlalo vsem članom — kovačem.

Razpravljali so tudi o tem, da stranke ne plačujejo sproti. Zato so sklenili vztrajati pri takojšnjem plačilu, to pa naj bi vsaka delavnica imela objavljeno na vhodnih vratih, torej nekako takole »Delamo proti takojšnjem plačilu«.

Precej žolčno so razpravljali o dodeljevanju železa preko upravnega organa. Morali so po nakazila v Šoštanj, pa so ugotovili, da tam najprej »postrežejo« tiste; ki imajo »zveze«. Zato so zahtevali, da se prenese razdeljevanje železa na združenje.

Zavzeto so razpravljali o knjigovodstvu, ki so ga očitno morali imeti. Zahtevali so, da se združenje zavzame za poljuden tečaj o tej dejavnosti.

Kot vse kaže, so tedaj morali obrtniki biti člani združenja, ki je bilo ustanovlje-
no že v drugi polovici leta 1945.

Taksa Proste
po čl. 6, toč. 7
zakona o tekah.

Sl. št. 64 1946

Pomočniško izpričevalo

Okrajno obrtno združenje Ljubno
Okraj Gornji grad

popolnje s tem, da je opravil danes

sov. **FRANČI ŽIGON**
rojen dne **4. 10. 1928**
v kraju **ČAČARJEVA** , okraj **GORNJI GRAD**
okraj **LJUBNO** pred izpravevalno komisijo

pomočniški izpit

iz obiti:

Kovaštvo z delnim delom

Kandidat se je učil obiti pri **FRANČI ŽIGON**

v kraju **ČAČARJEVA** v času od dne **1. januarja 1945**
do dne **30. decembra 1945** Med učenjem je obiskoval strokovno obrtno
nadaljevalno šolo v **Ljubnem**

v **LJUBNEM** dne **3. marca** 1946

Predsednik
izpravevalne komisije:

[Handwritten signature]

Tajnik

[Handwritten signature]

Pomočniško spričevalo Okrajnega obrtnega združenja za srez Gornji grad, na Ljubnem, iz leta 1946

Že leta 1948 pa so se pričeli pojavljati ideološki predsodki zoper obrtništvo nasploh, češ da pomeni ostanek kapitalistične družbe in je torej v tem času in dogajanju v njem nezaželeno, da celó nevarno! Nastala je prava gonja v vseh mogočih oblikah, tako na davčnem področju, kot tudi sicer nasploh. Politični dejavniki so ustvarili vzdušje, v katerem je bilo obrtništvo domala nemoralno in družbi škodljivo.

V takem vzdušju so ustanovili obrtne zbornice za območja takratnih okrajev. Mozirski se je že preselil v Šoštanj, zato je tam bila tudi zbornica. Po registrih, ki so še ohranjeni, lahko domnevamo, da so zbornice pričele delovati okoli 1952. Združenja so seveda bila ukinjena, saj so politične oblasti smatrale, da bodo preko zbornične organizacije imele lažji nadzor na obrtištvom.

Članstvo v zbornici je bilo obvezno, vendar pa so se nekateri obrtniki temu zelo upirali.

Verjetno zaradi davčne obremenitve so v registre zbornice v Šoštanju vključevali celo domače žage in mline, skratka tudi dejavnosti, ki z obrtjo niso imele nikaršne zveze. Številni obrtniki niso zmogli davčnih obveznosti in so odpovedovali obrt. Tako je predvsem storitvena obrt hitro usihala in posledice tega čutimo še danes.

Takratna zbornica je dejansko bila del javne uprave, ki je preko nje uresničevala določene ukrepe, vsekakor pa je bila v službi politike, ki ni bila naklonjena obrtništvu.

Sicer pa so se razmere v toku časa zelo spreminjale. To je tudi značilno za leta po drugi svetovni vojni. Vsekakor je bilo čutiti več politike kot gospodarskih prizadevanj. Lahko torej govorimo o nihanjih, ki so časovno več ali manj bila naklonjena razvoju obrtništva. Tako vemo, da je kratko obdobje na začetku sedemdesetih let davčna politika bila znosna in včasih celo dogovorna. Kasneje je bila spet zelo neugodna in tako so se vrstile razmere, včasih bolj, včasih manj ugodne, prav to pa je dejansko zaviralo zdrav razvoj obrtništva, saj ni mogoče gospodarsko misliti, če segajo različni ukrepi le v kratek čas dogajanja.

Obrtna zakonodaja se je pogosto spreminjala, nekaj časa je zelo omejevala možnosti za razvoj obrtništva z določanjem števila delavcev v obrti, včasih pa je celo prepovedovala v določenih vejah obrti zaposlovanje delavcev izven družinskega kroga. Pri snovanju zakonodaje je imelo obrtništvo le malo vpliva, predvsem še na zvezne zakone, ki so v bistvu pomenili neko enačico za vso državo, kar pa glede na stopnjo razvitosti posameznega območja države seveda ni bilo ne modro, ne znosno. Velja še omeniti, da so nekaj časa delovali posebni odbori za obrtništvo pri SZDL. Kasneje so ustanovili Poslovno združenje AGENS v Celju, ki se je potem preimenovalo v Poslovno združenje FORMATOR.

Šele z uvajanjem obrtnih združenj v naši republiki je postopno bolj slišati tudi glas obrtništva.

In vsemu na rob — znani žalski obrtnik, ki že tretji rod nadaljuje kovaško obrt, je ob neki priložnosti pripovedoval, kako je v tistih svinčenih letih obrtništva nek visoki občinski uradnik dejal, da bo v letu 1950 vsakemu obrtniku, ki ga bo še srečal na cesti, izkazal čast s priklonom in z odkritjem klobuka...

Celjski zgodovinski arhiv hrani register nekdanje Okrajne zbornice v Šoštanju. V njem je seznam obrtnikov na našem območju, ki je tedaj spadalo pod okraj Šoš-

tanj. Ker je bilo članstvo v zbornici obvezno, lahko smatramo, da je seznam do neke mere popoln. Kot smo že v drugem poglavju omenili, so obrtna združenja na pritisk političnih sredin morala opustiti svoje delo nekako leta 1947 ali 1948. Torej je Okrajno združenje obrtnikov na Ljubnem preneslo nekaj svojih nalog na zbornico. In končno naj pripomnimo, da se je upravna delitev tiste čase hitro menjavala. Nekaj časa je bil sedež okraja tudi v Mozirju, kasneje je bil tu ukinjen in prestavljen v Šoštanj.

V registru so bili zajeti:

Josip Veršnik, krojač Tirosek. Franc Grabner, krojač Luče. Štefan Marolt, žagar Lepa njiva. Ivan Novak, slikar in pleskar Gornji grad. Franc Poličnik, žagar Okonina. Martin Krivec, žagar Solčava. Franc Klančnik, sedlar Mozirje. Franc Ločan, žagar Ljubija. Alojz Vršnjak, čevljar Rečica. Volbenk Pajk, fotograf Mozirje. Jože Andrejevč, krojač Spodnje Kraše. Franc Podkrižnik, krojač Ljubno. Franc Korber, žagar Lepa njiva. Jožefa Tevž, žagarstvo Zgornje Kraše. Rafael Bezovšek, kolar Okonina. Jože Bastl, sedlar Ljubno. Franc Poznič, čevljar Zgornje Pobrežje. Franc Marovt, žagar Kropa. Franc Levar, žagar Šmartno.

Feliks Trepelj, krojač Gornji grad. Alojz Perme, kovač Loke. Anton Melavc, žaga Ljubija. Martin Koren, krojač Sv. Jošt, Šmartno. Jože Lihteneger, krojač Luče. Franc Kladnik, kolar Luče. Ivan Miklavc, kolar Bočna. Viktor Kolenc, mlinar Spodnja Rečica. Ferdinand Vajs, kastrar Spodnje Kraše. Anton Kolenc, mlinar Gornji grad. Stanko Kolenc, mlinar Juvanje. Ivan Dobrišek, izdelovalec mlinov in žag Lepa njiva. Jože Melavc, mlinar Šentjanž. Franc Plaznik, mlinar in žagar Luče. Jože Plesec, čevljar Ljubno. Anton Purnat, mlinar Volog.

Jože Glojek, mlinar Spodnje Kraše. Ivan Novak ml., slikar in pleskar Gornji grad. Jože Matjaž, mizar Rečica. Franc Matjaž, lončar in pečar Mozirje. Jurij Pocajt, krojač Mozirje. Jožefa Usar, šivilja Ljubija. Ivan Prepadnik, mizar Luče. Ferdo Rifel, mizar Gornji grad. Ivan Hren, krojač Rečica. Anton Špeh, mizar Nova Štifta. Franc Kolenc, mlinar Grušovlje. Radivoj Žigić, kemik Gornji grad. Matija Jeraj, avtotaksi Varpolje. Karel Rifel, avtotaksi Gornji grad. Ivan Jošt, krojač Ljubija. Jože Brunet, podkovni kovač Ljubno. Daniel Terbovšek, opekar Bočna. Anton Blekač, krojač Okonina.

Anton Škorjanc, frizer Nazarje. Jože Slapnik, čevljar Šmartno. Jože Eremita, brusarč Prihova. Ferdinand Jerovčnik, krojač Luče. Rudolf Pikel, zidarski mojster Dol pri Novi Štifti. Marija Skaza, vrtnarstvo Nazarje. Marija Jeraj, mlinarstvo Rečica. Anton Kolenc, mlin Gornji grad. Pavel Urh, avtoizvošček Mozirje. Zdravko Matko, avtoprevoznik Mozirje. Anton Venek, krojač Rečica. Viktor Rozenstein, ključavničarstvo Rečica. Ivan Novak, mlinar Okonina. Martin Dobnik, čevljar Mozirje. Alojz Krebs, čevljar Gornji grad. Martin Dobnik, čevljar Mozirje. Mirosljub Grujaković, urar Ljubno.

KLO Gornji grad, čevljarstvo. KLO Gornji grad, mizarstvo. KLO Gornji grad, apnenica. KLO Mozirje, sodavičarstvo. KLO Mozirje, pekarna. KLO Mozirje, slaščičarstvo in bife. KLO Mozirje, krojaštvo in šiviljstvo. KLO Mozirje, čevljarstvo. KLO Ljubno, soboslikarstvo. KLO Ljubno, krojaštvo in šiviljstvo. KLO Ljubno, ključavničarstvo in kleparstvo. Občinska čevljarska delavnica Ljubno. KLO Nazarje, krojaštvo in šiviljstvo. KLO Nazarje, čevljarstvo. KLO Šmihel, čevljarstvo. KLO Šmihel, opekarstvo. Čevljarska delavnica Luče. Mizarska delavnica Luče.

KLO Rečica, mizarska delavnica. KLO Rečica, opekarna. KLO Šmartno, mizarstvo.

KLO Šmartno, čevljarstvo. KLO Bočna, čevljarstvo. KLO Bočna, krojaštvo. KLO Nova Štifta, mizarstvo. KLO Solčava, čevljarstvo. KLO Gornji grad, remontno podjetje. KLO Luče, remontno podjetje. KLO Nova Štifta, opekarna. KLO Radmirje, žagarstvo. KLO Rečica, pekarna. KLO Rečica, pekarna. KLO Ljubno, pekarna. KLO Ljubno, klavnica in mesarija. KLO Nazarje, mesarija in klavnica. KLO Mozirje, klavnica in mesarija. KLO Rečica, mesarija. KLO Gornji grad, mesarija. KLO Ljubno, remont. KZ Rečica, Radmirje, Bočna, Šmartno in Nazarje, žaga. KZ Luče, kolarstvo. KLO Luče, kovaštvo.

Občinsko podjetje Gornji grad, pekarna. KZ Luče, elektrarna. KLO Radmirje, elektrarna. KLO Šmartno, mizarstvo. KZ Luče čevljarstvo. KDZ Mozirje, predilnica. Občinska mesarija Luče. KZ Ljubno, kovaštvo. KZ Ljubno ključavničarstvo. Čevljarska delavnica Nazarje. KZ Gornji grad, mizarstvo. KZ Ljubno, mizarstvo. KZ Ljubno, kolarstvo. KDZ Bočna, stavbarstvo in pohištvno mizarstvo. KZ Ljubno, sodarstvo. Občinska elektrarna Solčava. KZ Gornji grad, tesarstvo. KZ Gornji grad, mizarstvo. KZ Gornji grad, žagarstvo. KZ Luče, žaga venecijanka. KZ Šmartno, mizarstvo. KZ Bočna kolarstvo.

KZ Nova Štifta, tesarstvo. KZ Ljubno, splošno mizarstvo. Mehanična delavnica Ljubno. KZ Kokarje, tesarstvo. KZ Luče, splošno mizarstvo. KZ Šmartno, čevljarstvo. KZ Šmartno, apnenica Spodnje Kraše. KZ Ljubno, mesarija. KZ Šmartno, kolarstvo. KZ Ljubno, mlinarstvo. Strojno-mizarska delavnica Bočna. KZ Solčava, čevljarstvo. Ivan Lomšek, ključavničar Ljubno. KZ Bočna, kovaška delavnica. Franc Savinjšek, kovač Šmiklavž. Alojz Ermenc, krojač Primož-Ljubno. Jože Čeplak, urar, Šentflorjan. Ivan Krajnc, mlinar Bočna. Martin Aubrecht, urar Mozirje. Jakob Blekač, žagar Meliše-Ljubno.

Albert Lončar, dimnikar Mozirje. Pepca Zavolovšek, pletilstvo Kropa. Alojz Šimenc, krojač Rečica. Franc Andrejevec, kovač Trnovec-Rečica. Jožefa Slapnik, krojaštvo Gornji grad. Vilko Majerhold, prevoznik Mozirje. Remic-dediči, žaga Šmartno. Jože Kopušar, žaga Šentjanž. Anton Benda, žaga Radmirje. Anton Plesec, žaga Savina. Simon Belaj, žaga Šmiklavž. Matija Rakun, žaga Rečica. Ivan Žuntar, žaga Raduha. Melavec dediči, žaga Mozirje. Alojz Zakrajšek, žaga Lačja vas. Marija in Ivan Zavolovšek, žaga Kropa. Franc Krajnc, žaga Kropa. Franc Marovt, žaga Kropa. Franc Pustoslemšek, žaga Gornji grad. Jožefa Tratnik, žaga Gornji grad.

Marija Tratnik, žaga Šmiklavž. Jožefa Tevž, žaga Potok (Gornji grad). Karl Zagožen, žaga Ter. Martin Golob, žaga Ter. Jakob Poznič, žaga Gornji grad. Jože Vrtačnik, pohištvno in stavbno mizarstvo Nova Štifta. Ana Jeraj, mlin Nizka. Ivan Slatinšek, kovač Mozirje. Stanko Blaznik, krojaštvo Kropa. Fetaž Feta, slaščičar Ljubno. Teodor Matjaž, pečar in lončar Mozirje. Franc Gregorc, čevljar Šmihel. Tomaž Slapnik, krojač Bočna. Stanko Pustoslemšek, krojač Dol-Gornji grad. Ivan Šurk, kolar Dol. Janez Belaj, žagar Šmiklavž. Jože Tratnik, žaga Dol. Matilda Plesec, šivilja Ljubno. Anton Mikek mlajši, žaga Brezje.

Stanko Podsedenešek, valjčni mlin Mozirje. Franc Golob, krojač Tirosek. Amalija Vrtačnik, šivilja Tirosek. Feliks Žmavc, krojač Bočna. Franc Kokalj, krojač Mozirje. Miha Uršič, apnar Robanov kot. Matevž Tratnik, čevljar Šmiklavž. Franc Matjaž, krojač Tirosek. Franc Matjaž, mizar Tirosek. Marija Žiher, vrtnarstvo Mo-

zirje. Jožefa Ogradi, šivilja Bočna, Franc Poznič, krojač Dol. Angela Žmavc, šivilja Bočna. Feliks Ugovšek, fotograf, Gornji grad. Franc Ambrož, krojač Ljubno. Maks Lesjak mlajši, mizarstvo Ljubno. Jožef Satler, brivec Rečica. Jože Češnovar, kmečki mlin Loke. Franc Koštomaj, opekar Rečica.

Marija Poličnik, šivilja Gornji grad. Drago Urteklj, urar Nazarje. Niko Jurak, kovač Prihova. Vera Poljanšek, krojaštvo Podveža. Stanko Kolenc, mlin Juvanje. Marija Veršnik, šivilja Šmiklavž. Janez Funtek, žganje apna Konjski vrh. Ivan Slatinšek, sodar Savina. Zekir Asani, slaščičar Gornji grad. Jože Zupančič, mizar Bočna.

Seznam zajema obrtnike, ki so pridobili obrtna dovoljenja po letu 1947, morada tudi prej, vendar pa kaže, da je bil začetek delovanja zbornice v Šoštanju leta 1947.

Druga ugotovitev pa je za proučevanje preteklosti obrtništva izrednega pomena. Konec leta 1948 so se pričeli ideološki pritiski na zasebne obrtnike. To je bil čas, ko smo v kmetijstvu ustanavljali kmetijske delovne zadruge (DKZ), ki so bile oblika dokaj nasilnega vključevanja v družbeno kmetijstvo. Kot je znano, so te zadruge že čez nekaj let klavirno propadle, povzročile pa so veliko moralno škodo družbenemu redu in gospodarstvu nasploh. Podobno se je torej dogajalo v obrtništvu. Hkrati se je pričel pritisk na zasebnike, najprej z ostro davčno politiko, pozneje pa kar množično s pomočjo krajevnih političnih dejavnikov. Pojavile so se obrtne delavnice v sestavi krajevnih ljudskih odborov (KLO). Seveda se je kmalu pojavilo neskladje med zaposlenimi v neposredni proizvodni in »upravi«. To je praviloma rušilo poleg organizacijskih tudi ekonomska načela. Čeprav so v večini primerov te delavnice vodili nekdanji zasebni mojstri, je vendarle postalo jasno, da brez osebne zavzetosti malo družbeno podjetje ne more uspevati. K temu je treba dodati še slab odnos javne uprave do družbenih delavnic, ki so predstavljale bolj vir dohodkov kot pa sredstvo za razvoj družbenega obrtništva. Tudi strokovno vodstvo delavnice marsikje ni bilo primerno, saj so znani primeri, ko so taka »podjetja« vodili priučeni pomočniki določene stroke, bili pa so seveda »zanesljivi«. Kmalu so krajevne kmetijske zadruge (KZ) prevzemale take delavnice in so se vsaj brigale za uspešnost obrtnih delavnic v svojem sestavu. Vendar pa tudi to ni moglo nadomestiti zanesenjaštva in prizadevnosti, ki sta v dobri obrti nujno potrebni. Nekako po letu 1955 prihaja spet do pospešenega razvoja obrti, seveda žal še vedno s predznakom družbene nezanesljivosti.

Priprave za ustanovitev združenja

Čas po drugi svetovni vojni in obrtništvo v njem smo že nekoliko opisali. Dejstvo je, da je bilo obrtništvo več ali manj prepuščeno samo sebi, da o kakšnem resnično stanovskem povezovanju ni bilo govora. Nenehno spreminjanje odnosa družbe do obrtništva se je seveda odražalo v slabem razvoju te pomembne gospodarske dejavnosti.

Zahvaljujoč nekaterim mlajšim zanesenjacom iz vrst obrtnikov v naši občini je leta 1974 vendarle prišlo do prvih pobud za združevanje obrtnikov v dolini. Na eni strani nezaupljivi obrtniki, na drugi pa njihovi vrstniki s trdnim namenom, zagotoviti drobnemu gospodarstvu njegovo mesto v sodobni družbi, tako nekako so se porajale v naši občini prve sledi sedanjega združenja.

Obrtniki so tedaj nasploh le malo zaupali dobrim namenom oblasti na tej ali oni ravni, zato je bilo prepričevanje pobudnikov za povezavo obrtnikov izredno otežkočeno in domala brezizgledno. Ljudje so se bali vsakršne pobude, ki jo je podpirala oblast, ker so v vsem videli možno past, k čemur so jih navajale slabe izkušnje iz preteklosti.

Vendar je neznatna skupina obrtnikov kljub vsem težočam delovala naprej, prepričevala svoje vrstnike in jim prikazovala potrebo po stanovski organizaciji, ki bi predstavljala močnejši glas v gospodarskem dogajanju, v korist obrtništva in drobnega gospodarstva. Pri tem so se sklicevali na podobna združenja v stari državi in zunaj naših meja.

Vse to so delali v imenu Obrtnega društva v občini Mozirje, ki so ga tako tudi predstavljali, vendar s pičlim številom članstva in v nemogočih organizacijskih okoliščinah.

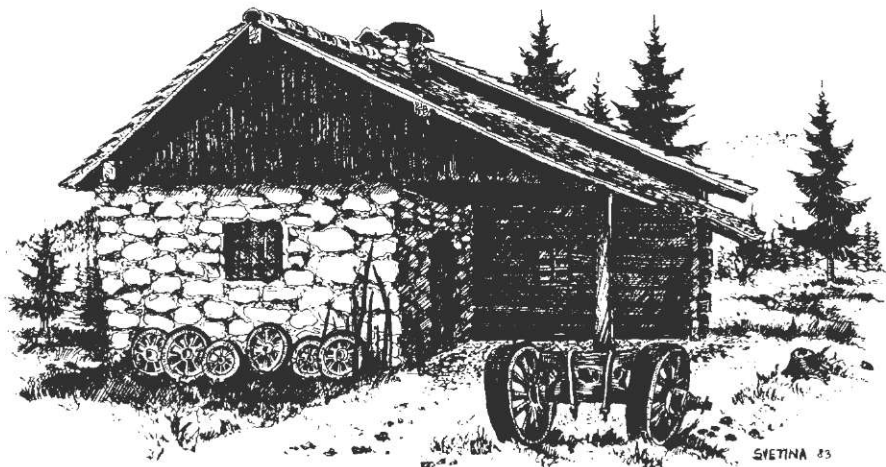
Danes je mogoče težko razumeti, da so ti zanesenjaki segli v svoj žep, ko je bilo treba plačevati nastale stroške. Ko so takratnim občinskim možem predstavili težave, v katerih delujejo, so jim dodelili malo izbo v nekdanji baraki za sedanjo samopostrežbo. Tam so se skupaj z vrsto drugih organizacij gnetli v neustreznih poslovnih prostorih.

Končno so dosegli, da so v svojih vrstah našli slabih 50 odstotkov obrtnikov v občini. To je vplivalo upanje v uspeh, ob tem pa je treba povedati, da je takratni načelnik oddelka za gospodarstvo in poznejši predsednik občine Hinko Čop stremeljenje obrtnikov vsestransko podpiral.

V takih okoliščinah je 10. junija 1975 prišlo do ustanovnega občnega zbora obrtnikov naše občine, ki naj bi ustanovili svoje združenje. Iz društva naj bi torej nastalo združenje samostojnih obrtnikov občine Mozirje.

Vse priprave v zvezi z ustanovitvijo je vodil pripravljalni odbor, ki ga je usmerjal predsednik Vili Marovt. Navzoči obrtniki so na zboru sklenili potrditi pravila, ki jih je pripravilo Združenje v Ljubljani. Izvolili so organe upravljanja in potrdili začasni delovni načrt.

Mozirski obrtniki so v Savinjskem gaju postavili staro vodno kovačnico in jo prvobitno opremili

Že na prvi seji organov upravljanja, imeli so tako upravni kot izvršilni odbor, so ta dva organa tudi izoblikovali. Člani izvršilnega odbora so bili: predsednik Viktor Krajnc in člani Zdravko Brunet, Peter Koren, Vojko Slapnik in Marija Krivec.

V upravni odbor so bili izvoljeni: predsednik Vili Marovt in člani Alojz Selišnik, Anton Pečnik, Stane Filčič, Vinko Matjaž, Bernarda Majerhold, Anton Dobnik, Ivan Časl in Andrej Fašun.

Tajniške naloge je prevzel Zdravko Brunet, blagajniške pa Peter Koren.

V nadzorni odbor so izvolili Iva Jeraja, Martina Aubrehta in Hermana Remica.

Še isto leto so na decembrski seji organov upravljanja postavili zahtevo po kreditnem odboru, ki so ga sestavljali Viktor Krajnc, Ivan Časl in Stane Filčič. Tedaj so tudi ugotovili, da je v združenju novih 76 članov. To daje sklepati, da so obrtniki postopno le vstopali v združenje in da so uvideli nujnost obstoja lastne stanovske organizacije, čeprav je ta še delovala kot »društvo«, torej na prostovoljni osnovi vključevanja.

Kar kmalu so v združenju pričeli še z družabno in športno dejavnostjo.

Na zboru 9. decembra 1976 so proučevali novo izdani zakon o združenem delu, ki je precej posegal tudi v obrtniške razmere. Zato so potem ob pomoči celjskega združenja Formator pripravili tolmačenje tega predpisa za svoje članstvo.

Da so bili tudi na športnem področju prizadevni, je razvidno iz poročila Mira Cigaleta, ki je vodil to dejavnost: razvili so kar 7 različnih športnih panog.

To leto so dobili tudi prvo poklicno tajnico, torej se je tudi s pisarniškim delom združenje bolje organiziralo.

V organe upravljanja so tedaj izvolili člane: Vili Marovt, Miro Cigale, Martin Aubreht, Anton Dobnik, Ivan Časl, Zdravko Brunet, Alojz Selišnik, Peter Koren, Viktor Krajnc, Herman Remic, Stane Filčič, Vinko Matjaž, Bernarda Majerhold, Anton Pečnik, Ivo Jeraj in Marija Krivec. Predsednik je ostal še naprej Vili Marovt.

Ko so se na predlog pripravljalnega odbora za ureditev Savinjskega gaja v Mozirju odločili sodelovati, so odkupili staro vodno kovačnico v Ljubiji in zgradili ob strugi v Gaju primerno zgradbo, v njej pa uredili staro kovačnico z vsem orodjem in izvirno opremo. Vsa gradbena in druga dela v zvezi s tem je vodil Ivan Časl, ki ga je združenje zadolžilo za te dolžnosti.

Izoblikovali so sklad za dopolnilno izobraževanje delavcev pri zasebnih delodajalcih, ki je omogočal tem delavcem izobraževanje ob delu in razne dopolnilne oblike izobraževanja.

Na zboru združenja so 16. 9. 1977 bili v organe upravljanja izvoljeni člani: Antonija Polanšek, Ivo Krajnc, Jakob Filač, Ivan Mikek, Jože Čeplak, Maks Poličnik, Bojan Naraločnik, Franc Volovšek st., Franc Kotnik, Marija Ermenc, Franc Breznik, Anton Lukač, Vili Marovt, Martin Aubreht, Anton Dobnik, Vinko Matjaž, Viktor Krajnc, Mirko Cigale, Peter Koren, Ivan Časl, Stane Filčič, Herman Remic, Vojko Slapnik in Zdravko Brunet.

Na prvi seji organov upravljanja so 24. 10. 1977 oblikovali izvršni odbor, ki ga je še naprej vodil Vili Marovt. Martin Aubreht je postal predsednik nadzornega odbora, Ivo Mikek pa blagajnik. Mirko Cigale je prevzel vodstvo odbora za šport in rekreacijo, Franc Kotnik pa kreditni odbor. Ker je postajalo vse bolj zanimivo sodelovanje na razstavah, so imenovali odbor, ki ga je vodil Peter Koren. Sodelovanje obrtnikov z gospodarstvom je bila pomembna dejavnost, zato so oblikovali poseben odbor za kooperacijo, ki mu je stal na čelu Herman Remic.

Če je doslej veljalo prostovoljno vključevanje obrtnikov v združenje, so zdaj pripravljali oblikovanje stanovske organizacije obrtnikov, ki bi delovala na zborničnih načelih in bi postalo včlanjevanje za vse obrtnike obvezno.

Na obrtni razstavi v Mozirju leta 1983

Dom obrtnikov v Mozirju na dan otvoritve 5. 9. 1987

V okviru Zveze obrtnih združenj v Ljubljani je bil izdelan osnutek pravil za novo organiziranost obrtnikov. V republiki bi tedaj še naprej delovalo združenje občinskih obrtnih združenj.

Obrtniki, vključeni v tedanje združenje naše občine, so na območnih zborih po dolini tolmačili novo obliko povezovanja in hkrati pritegovali še zunaj združenja stoječe obrtnike k sodelovanju. Dejstvo je, da je novo predlagana oblika združevanja pomenila za obrtnike strnjeno vrsto v boju za stanovske in gospodarske interese.

V novo izoblikovani izvršilni odbor združenja so 23. 2. 1979 izvolili: Vilija Marovta za predsednika in Staneta Filčiča za podpredsednika. Člani odbora so bili: Mija Slapnik, tajnica, Miran Borštner, Mirko Cigale, Ivan Časl, Anton Dobnik, Marija Ermenc, Franc Hren, Stane Kerč, Franc Kotnik, Ivo Krajnc, Viktor Krajnc, Ivan Krefl, Ivan Mikek, Herman Remic, Anton Rifelj in Zlatko Vitanc.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni Martin Aubrecht kot predsednik, člani pa Alojz Janko, Peter Koren, Anton Lukač in Feliks Ugovšek.

Na seji skupščine so 16. 5. 1979 sklenili ustanoviti avtoprevozniško sekcijo in sekcijo gostincev.

V vodstvu avtoprevozniške sekcije so tedaj delovali Franc Kotnik, Miran Borštner, Peter Koren, Franc Fužir in Franc Pestator. Gostinsko sekcijo so vodili Marija Ermenc, Jože Poličnik, Milan Car, Jožica Bezovnik in Martin Prodnik. Leto kasneje je predsednico Marijo Ermenc zamenjal Jakob Filač.

S 1. septembrom 1979 so namestili novo tajnico Božo Jeraj.

Treba je povedati, da so se obrtniki naše občine redno in v lepem številu udeleževali raznih razstav, posebno pa so sodelovali na Obrtniškem sejmu v Celju.

Na skupščini 9. aprila 1980 so obsežno obravnavali težave, ki jih imajo obrtniki s knjigovodstvom. Sklenili so pripraviti vse potrebno za ustanovitev knjigovod-

skega servisa pri združenju. Na tej skupščini so imenovali še odbor za razvoj in ekonomsko politiko, ki ga je vodil Jakob Filač.

Na večjih sejah organov upravljanja združenja so posvetili vprašanju poslovnih prostorov veliko pozornost. Pooblastili so vodstvo združenja, da se glede možnosti za lastne poslovne prostore posvetuje z občinskimi dejavniki.

Ko so leta 1981 imeli skupščino združenja, so na njej poleg drugih vprašanih spet posvetili posebno pozornost knjigovodskemu servisu. Na njej so sprejeli sklep o ustanovitvi servisa in hkrati naročili razpis delovnega mesta knjigovodje. Kako je ta dejavnost potrebna, se je kmalu izkazalo, saj je že v prvem letu obstoja servisa bilo 22 uporabnikov, leta 1988 pa so jih našeli že 82. Vodja servisa je postal Franc Hren.

V dolini je že tedaj bilo dosti avtoprevoznikov, zato so pri združenju ustanovili sekcijo avtoprevoznikov, ki jo je vodil Franc Kotnik. Povezali so se z Obrtno zadrugo »Avtoprevoz« v Mariboru in ustanovili v Mozirju 15. 7. 1982 poslovno enoto te zadruge.

Skupščina združenja, ki je bila 12. 1. 1983, je morala izvoliti nove organe upravljanja. Predsednik skupščine, ki je štela tedaj 40 članov, je spet postal Martin Aubrecht.

Člani izvršnega odbora so bili: predsednik Vili Marovt, podpredsednik Herman Remic, člani pa Mirko Cigale, Stane Filčič, Jakob Filač, Franc Hren, Franc Kotnik, Viktor Kovač, Ivan Mikek, Ivan Cevzar, Stane Prepadnik, Ivan Krefl, Alojz Selišnik, Stanko Valte in Peter Žehelj. Nadzorni odbor so sestavljali Peter Koren, Toni Rifelj in Ivan Časl.

Ob siceršnjih strokovnih vprašanih obrtniki niso zanemarjali športne dejavnosti. Tudi zunaj občine so si priborili ugled. Hkrati je treba poudariti družabna srečanja, ki so jih pripravili v raznih krajih naše doline.

Obrtno združenje Mozirje je sklenilo pripraviti razstavo obrtne dejavnosti v Mozirju. Da bi obsežne priprave potekale načrtno, so imenovali pripravljalni odbor: Herman Remic (predsednik), Vili Marovt (podpredsednik), člani pa Stane Filčič, Martin Aubrecht, Ivan Krefl, Mirko Cigale, Stane Prepadnik, Viktor Kovač, Peter Žehelj, Jakob Filač, Peter Koren, Stanko Valte in Jože Skornšek.

Pripravljalni odbor se je pri svojem delu srečeval z nemalo težavami. Prostor, v katerem so predvidevali razstavo (telovadnica TVD Partizan), je omejeval število razstavljalcev in seveda tudi obseg razstavljenih predmetov. Obrtniki pa so se vabilu za sodelovanje dobro odzivali. Razstava naj bi predvsem predstavila izdelke domačega obrtništva in spodbudila družbeni del gospodarstva za povezovanje z obrtjo.

Tako je bilo 28. maja 1983 vse nared za otvoritev razstave v Mozirju. Številni gostje in člani domačega združenja so se udeležili slavnostne otvoritve. Pozdravne besede udeležencem je namenil Herman Remic.

Prireditve v zvezi z razstavo so potekale ves teden tja do sobote 4. junija 1983. Tako so se srečali upokojeni obrtniki, pripravili so dan kulinarike, imeli so komercialni dan, okroglo mizo o vprašanih obrtništva v občini, skupno sejo združenja in izvršnega sveta občine Mozirje, regijski posvet, športne igre in končno sklepno srečanje v Savinjskem gaju. V času prireditev so v prostorih kovačije v Savinjskem gaju pripravili razstavo likovnih del Antona Veneka.

Na razstavi obrtniških izdelkov je bilo čutiti velik poudarek na inovacijah, saj so številni domači obrtniki prikazali svoje izume oziroma izboljšave, zato je posebna

komisija ta del razstave skrbno ocenila. Priznanja so namenili Mirku Cigaletu iz Nazarij, Hermanu Remicu iz Dobletine, Jožetu Melanšku iz Mozirja, Francu Firštu iz Mozirja, Toniju Riflju iz Gornjega grada in Martinu Remicu iz Šmartnega ob Dreti.

Takratna namera združenja, da bi vsaka tri leta pripravili takšno razstavo, kasneje žal ni bila uresničena.

Prireditve je spremljal skrbno izdelan katalog, pripravljen za ta namen. V njem je bil objavljen spored prireditev, misli predsednika pripravljalnega odbora Hermana Remica in predsednika izvršnega odbora združenja Viliija Marovta. Natisnjeno je bilo besedilo pokrovitelja, takratnega predsednika občine inž. Alojza Plaznika, sporočilo ZKZ in trgovskega podjetja Savinja o obrtni kooperaciji. V daljšem sestavku je Aleksander Videčnik opisal preteklost obrtništva v občini Mozirje. Sledil je seznam vseh članov združenja in oglasi.

Ko gledamo nazaj v tiste čase, ne moremo mimo ugotovitve, da je razstava bila za dolino in tudi za širše območje velik dosežek in je zato zelo dobro odmevala.

Že nekajkrat smo poudarili prizadevanja za lastne poslovne prostore. To vprašanje je bilo vseskozi prisotno. Iskali so primerno zgradbo v Mozirju oz. tudi stavbni prostor. Medtem so namreč rešili zasilno vprašanje poslovnih prostorov v Trogarjevih hiši, na trgu v Mozirju, ki pa so postali pretesni za vse dejavnosti združenja. Izvršni odbor je imenoval posebni gradbeni odbor, ki ga je vodil Ivan Mikek. Družno so iskali možnosti in sprva mislili na brunarico »Smreke« v Gornjem gradu. Kmalu se je pokazalo, da tam ne izdelujejo tako velike hiše, kot bi jo obrtniki želeli. Težave so se kar vrstile, vendar pa so vztrajali in končno vendarle pričeli z novogradnjo; računali so, da jih bo takšna gradnja (klasična) stala morda celo manj kot montažna. Vse to so dorekli na skupščini leta 1986.

Upokojeni obrtniki na skupni proslavi novega leta 1988

Na njej so izvolili nove organe upravljanja. Skupščino, ki je poslej štela 56 članov, je vodil še naprej Martin Aubrecht. Izvršni odbor je štel 19 članov; predsednik je postal Herman Remic, člani pa Vili Marovt, Viktor Kovač, Ivan Mikek, Ivan Cevzar, Aleksander Klemše, Miha Kovač, Mojca Finkšt, Jože Hribernik, Vojko Klemenšek, Franc Benda, Jakob Filač, Franc Kotnik, Stane Marolt, Rajko Časl in Zlatko Vitanc.

V tem mandatnem obdobju so pridobili stavbno parcelo, na kateri so nemudoma pričeli graditi svoj dom. Ko je na seji izvršnega odbora 3. 9. 1987 o gradnji doma poročal Vili Marovt, je med drugim poudaril desetletna prizadevanja za rešitev tega vprašanja. Povedal je, da so izračunali stroške novogradnje, ki bodo zaradi izrednega prizadevanja gradbenega odbora in vseh obrtnikov sorazmerno nizki, saj zelo gospodarno ravnajo z denarjem in marsikaj uspejo sami ceneje narediti, kot bi to sicer stalo. K sovlaganju so pritegnili zadrugo Avtoprevoz iz Maribora, ki ima seveda vso pravico do poslovnih prostorov v domu. Ob času, ko so o tem govorili na izvršnem odboru združenja, so bila zaključna dela na domu že opravljena in isti dan je sledila otvoritev.

Obrtniški dom v Mozirju je stal v ponos vseh obrtnikov v občini in kraja Mozirje. Izredno lična stavba je naletela pri gostih, ki so se v velikem številu udeležili slavlja, na izjemno odobravanje. Notranja ureditev zagotavlja dobro poslovno izkoriščanje prostorov, ki so prostorni in sodobni.

Tretjega septembra 1987 se je zbralo pred Domom obrtnikov v Mozirju mnogo ljudi iz doline in iz Slovenije. Otvoritev je bila vključena v praznovanje praznika občine Mozirje. Na slovesnosti je pozdravil navzoče predsednik izvršnega odbora združenja Herman Remic, ki je med drugim poudaril pomen povezovanja obrtnikov za ustrežnejši gospodarski razvoj. Tedaj je bilo vključenih v združenje 389 rednih in 88 popoldanskih obrtnikov. Poleg organov upravljanja so imeli gostinsko, lesarsko, avtoprevozniško in živilsko sekcijo, seveda pa tudi že knjigovodski servis. Število obratovalnic je tedaj upadalo, kar je pomenilo določeno zaskrbljenost glede razvoja obrtništva v občini Mozirje. Previsoki stroški obratovanja so pestili malo gospodarstvo, to pa je povzročalo tudi zastoj v posodabljanju in le malo možnosti za izboljšanje stanja v tej veji gospodarstva, ki bi sicer morala biti za družbo zelo pomembna. Če se ozremo v sosesčino, vidimo, kako drobno gospodarstvo pospešuje tudi država.

Gradnjo doma je torej zelo prizadevno opravila skupina obrtnikov v gradbenem odboru. S pomočjo občine Mozirje je bilo pridobljeno gradbeno zemljišče, na katerem zgradba stoji. Za 300 m² poslovnih prostorov visoke kakovosti so ob skrajnem varčevanju potrošili le 6,5 milijard dinarjev, kar je spričo cen in inflacije res malo. V domu bodo našli prostore poleg združenja še Avtoprevoz, knjigovodski servis ter zadruga, ki naj bi jo ustanovili. Ob koncu je Remic poudaril še željo, da naj bi drobno gospodarstvo bilo deležno več razumevanja družbe in da bi tako delavcem in obrtnikom bilo omogočeno človeka vredno življenje.

Leta 1988 so ustanovili nabavno-prodajno zadrugo Gaj, ki deluje v Domu obrtnikov v Mozirju. Ustanovni člani so bili Franc Hren, Vili Marovt, Anton Žgank in Vera Glojek. Predsednik združnega sveta je postal Vili Marovt, direktor zadruge pa Franc Hren.

Izvršilni odbor Obrtnega združenja Mozirje, slikan v Domu obrtnikov leta 1990. Z leve sedijo: Franc Kotnik, Viktor Kovač, Herman Remic, Martin Aubrecht in Boža Jeraj. Z leve stojijo: Jože Hribernik, Ivan Cevzar, Rajko Časl, Franc Benda, Mojca Finkšt, Miha Kovač, Aleksander Klemše in Ivan Krefl. Manjkajo: Vili Marovt, Ivan Mikek, Vojko Klemenšek, Jakob Filač, Stane Marolt in Zlatko Vitanc ter član nadzornega odbora Franc Hren

Spet so se temeljiteje ukvarjali z vprašanjem izobraževanja obrtniškega podmladka. Ugotovili so, da sedanje usmerjeno izobraževanje še zdaleč ni doseglo ustreznih učinkov, zaradi česar seveda hitro upada zanimanje za obrtniške poklice. Deloma je za to krivo tudi splošno razpoloženje, ki navaja mladino vse preveč v pisarniške poklice. Žal tudi med obrtniki ni zanimanja za vaje spričo sedanjega izobraževanja, ki ne nudi mlademu človeku dovolj strokovne podlage za opravljanje poklica. Vse to pa pomeni tudi omejevanje širjenja obrti vseh vrst. Poudarili so, da poteka izobraževanje za določene poklice preveč teoretično in brez sodelovanja stroke, kar povzroča negotovanje v vrstah dajalcev štipendij, ki mimogrede niso nizke, pa tudi med mladimi povzroča malodušje, ker sami občutijo praznino v poklicnem znanju, ko zapustijo šolo. Nekaj uspehov imajo doslej že v lesarskih šolah, kjer so vendarle prodrle izkušnje, da naj se mladina izobražuje za poklice, ne pa za pisarne.

Na zboru obrtnikov marca 1990 so med drugim govorili o nujnem izenačenju obrti z drugim gospodarstvom. Odločno so podprli trditev, da je združenje stanovska organizacija, ki nikakor ne sme pod vpliv kakršnekoli politike. Zato si mora prizadevati za odločilnejši delež pri krojenju gospodarske politike v občini in seveda širše. Ugotovili so, da je sedaj dinar za osebne dohodke daleč preobremenjen, kar seveda vpliva tudi za zaposlovanje. V sedanjem času, ko se povsod kažejo presežki

delovne sile, je takšno ravnanje kratkovidno in pričakovanje, da bo obrt tista, ki bo nudila zaposlitev in nova delovna mesta, postaja iz dneva v dan manjše.

V občini še ni posebnega posluha za določanje lokacij za izgradnjo novih delavnic, ni zadostnega števila telefonskih priključkov, ni dovolj energetskih možnosti in še bi lahko naštevali. Posebno vprašanje, ki tare obrtništvo, so razlike v plačilnem prometu, saj dejansko to vejo gospodarstva krivično obravnavajo. To ima lahko za posledice neredno plačevanje družbenih dajatev. Ko so govorili o izobraževanju so poudarili, da je to daleč za sedanjim razvojem in nikakor ne ustreza potrebam tržnega gospodarstva. Obrtniki opozarjajo na pretirano rast birokracije, ki je huda zavora razvoja v gospodarstvu, saj mora to poskrbeti za stroške tako razvejane in nepotrebne množice uradov. Ko so govorili o posodabljanju obrtništva so podčrtali uvajanje informatike v stroko. Računalniki so danes potreba v vsakem sodobnem poslovanju in proizvodnji. V združenju morajo člani najti svoje interesno zastopanje in strokovno povezovanje, kar je doslej Obrtno združenje v Mozirju nadvse zadovoljivo opravljalo.

Članstvo Obrtnega združenja Mozirja v l. 1988

Kovinska stroka

1. Krajnc Ivo, Ter 1, Ljubno
2. Češnovar Emil, Luče 69
3. Češnovar Cecilija, Luče 69
4. Ambrož Tatjana, Luče 69
5. Krajnc Alojz, Ter 1, Ljubno
6. Žagar Ivan, Konjski vrh 7, Luče
7. Remic Herman, Dobletina 7, Nazarje ✓
8. Remic Irena, Dobletina 7, Nazarje ✓
9. Šinkar Jolanda, Nazarje 51 ✓
10. Dobnik Anton, Lepa njiva 50, Mozirje
11. Cigale Mirko, Nazarje 105 ✓
12. Cigale Magda, Nazarje 105 ✓
13. Filčič Stane, Nazarje 106 ✓
14. Filčič Jožica, Nazarje 106 ✓
15. Klemenšek Vojko, Robanov kot 8, Solčava
16. Klemenšek Julijana, Robanov kot 8, Solčava
17. Škruba Drago, Mozirje 50
18. Hren Franc, Dobletina 9, Nazarje ✓
19. Dobeljšek Franc, Mozirje 261
20. Vezočnik Franjo, Ljubno 96 ✓
21. Klemše Aleksander, Nazarje 14 ✓
22. Robnik Marija, Krnica 33, Luče
23. Jazbec Brane, Bočna 138
24. Torkar Julij, Žlavor 17, Nazarje ✓
25. Čerček Janez, Solčava 44
26. Škruba Stane, Mozirje
27. Firšt Elizabeta, Radegunda 54, Mozirje
28. Remic Martin, Sp. Kraše 35, Šmartno ob Dreti ✓
29. Kladnik Anton, Konjski vrh 6, Luče
30. Poznič Marija, Mozirje 231
31. Ikoč Alojz, Solčava 57
32. Orešnik Ivan, Solčava 30
33. Lopan Edvard, Sp. Rečica 1, Rečica ob Sav.
34. Melanšek Jože, Nazarje ✓
35. Kokalj Eta, Mozirje 299
36. Bider-Krefl Franc, Rečica 104
37. Krajnc Vida, Bočna 59, Šmartno ob Dreti
38. Sedušek Ferdinand, Gornji grad 222

39. Rojten Stane, Gornji grad 194
40. Pistotnik Milan, Ljubija 44, Mozirje
41. Štorgelj Jože, Radmirje 78
42. Rihter Darko, Gornji grad 159
43. Lončar Albert, Mozirje 121 a
44. Kralj Hinko, Sp. Rečica 25
45. Rojšek Jože, Rečica 11
46. Moličnik Ivan, Luče 113
47. Kladnik Mirko, Bočna 50
48. Božič Boris, Mozirje 268
49. Kramer Vera, Mozirje 250
50. Podkrižnik Iztok, Ljubno 61
51. Pilepič Mirjana, Rovt 14, Šmartno ob Dreti ✓
52. Petrin Pavel, Mozirje 325
53. Dešman Vlado, Radmirje 6 a
54. Božič Mitja, Bočna 148
55. Štiglic Janez, Gornji grad 78
56. Drogenik Jožica, Gornji grad 78
57. Zagoričnik Matjaž, Ljubno 14
58. Šupovec Beno, Mozirje 200
59. Škoflek Ivan, Mozirje 367
60. Cigale Nataša, Nazarje 20 ✓
61. Žager Franc, Loke 34 Mozirje
62. Šuster Nevenka, Brezje 40, Mozirje

Lesna stroka

1. Selišnik Alojz, Luče 67
2. Matijovc Jakob, Luče 91
3. Poličnik Maks, Radmirje 99
4. Breznik Anton, Ljubija 74, Mozirje
5. Poličnik Franc, Sp. Rečica 49
6. Fašun Andrej, Okonina 25
7. Prepadnik Alojz, Nazarje 107 ✓
8. Marolt Peter, Mozirje 139
9. Lukač Alojz, Sp. Rečica 36
10. Rajter Franc, Bočna 98
11. Prelesnik Mirko, Solčava 31 ✓
12. Fricelj Toni, Nazarje 108 ✓
13. Mikek Ivan, Bočna 83
14. Prelesnik Leopold, Solčava 32
15. Jamnik Alojz, Juvanje 5
16. Remšak Jože, Homce 10
17. Golob Marija, Robanov kot 5, Solčava
18. Kovač Miha, Ljubija 55, Mozirje

19. Marovt Vili, Rečica 7
20. Časl Rajko, Prihova 46
21. Novak Franc, Mozirje 327
22. Nadlučnik Ivan, Trnovc 15
23. Atelšek Jože, Savina 71, Ljubno
24. Atelšek Franc, obrtna cona, Ljubno
25. Krsnik Rudi, Sp. Pobreže 1
26. Žunter Ivan, Zg. Pobreže 4
27. Volovšek Zdravko, Ljubno 121 a
28. Petek Ivan, Mozirje 150 b
29. Kumprej Božidar, Planina 25 a, Ljubno
30. Skok Srečko, Mozirje 274
31. Robnik Janez, Krnice 33, Luče
32. Glušič Maks, Varpolje 30
33. Atelšek Zoran, Primož 41, Ljubno
34. Podlesnik Franc, Rečica 139
35. Poličnik Tomaž, Juvanje 27

Gradbena dejavnost

1. Podboj Mihael, Nazarje 91 ✓
2. Burja Ignac, Ter 69, Ljubno
3. Zalesnik Jože, Gornji grad 43
4. Kovač Viktor, Gornji grad 35
5. Gradič Marjan, Mozirje 36
6. Bogdan Ivan, Savina 71, Ljubno
7. Plesnik Franc, Luče 18
8. Ribizel Ivan, Pusto polje 5, Nazarje ✓
9. Došen Jure, Luče 10
10. Plesnik Ivan, Nazarje 52 ✓
11. Poličnik Franc, Okonina n. h.
12. Drofelnik Franc, Mozirje 101
13. Zamernik Marko, Podvolovljek 25, Luče
14. Valte Stanko, Ljubno
15. Krznar Branko, Šmiklavž 66, Gornji grad
16. Zagradišnik Franc, Ljubno 9
17. Čimperman Boris, Mozirje 193
18. Jurak Anton, Grušovlje 21
19. Mavrič Edvard, Lenart 1, Gornji grad
20. Mlačnik Jože, Florjan 1, Gornji grad
21. Mlačnik Janez, Florjan 1, Gornji grad
22. Fale Srečko, Homec-Brdo 26, Šmartno ob Dreti
23. Pahovnik Martin, Luče 91
24. Petek Ludvik, Luče 4
25. Štolcer Leopold, Luče 46

Plastičarji

1. Krajnc Viktor, Mozirje 337
2. Jurjevec Ana, Rečica 108
3. Benda Franc, Sp. Rečica 48
4. Benda Vera, Sp. Rečica 48
5. Weiss Stane, Mozirje 324
6. Marolt Jožica, Ter 3, Ljubno
7. Bider Marija, Nizka 2, Rečica ob Savinji
8. Melanšek Vanda, Nazarje ✓
9. Štrucelj Stanka, Prihova 57
10. Majcen Daniel, Ter 29, Ljubno
11. Lampret Marjan, Nazarje 188

Živilska dejavnost

1. Marolt Štefan, Mozirje 20
2. Petrovič Janez, Mozirje 54
3. Cevzar Ivan, Gornji grad 25
4. Pungartnik Alojz, Luče 17
5. Hribernik Jože, Ljubno 73
6. Naraločnik Bojan, Ljubno 66
7. Kamberi Nedžami, Ljubno 49 a
8. Rednak Mirko, Luče 10

Avtoremontna dejavnost

1. Jerovčnik Branko, Nazarje 103 ✓
2. Laznik Jurij, Lepa njiva 97, Mozirje
3. Valte Marjan, Gornji grad 83
4. Ogradi Alojz, Gornji grad 204
5. Žunter Milan, Okonina 18
6. Klepac Branko, Luče 46
7. Slatinšek Mirko, Gornji grad 93
8. Rakun Stanislav, Primož 81 a, Ljubno
9. Kerč Stane, Mozirje 336
10. Fužir Vojko, Loke 38, Mozirje
11. Murko Alojz, Ljubno 81
12. Urbanc Vinko, Slandrova 16, Mozirje

Frizerska stroka

1. Kovšak Nada, Gornji grad 26
2. Rop Jana, Ljubno 49
3. Finkšt Meta, Nazarje 3 ✓
4. Krivec Marija, Luče 101
5. Matko Marija, Sp. Rečica 31
6. Napotnik Marija, Ljubno 20
7. Fistrič Mojca, Mozirje 2
8. Pikel Sonja, Mozirje 205
9. Podpečan Marija, Ljubno 180
10. Zvir Bernarda, Rečica 70
11. Melanšek Andreja, Mozirje 47
12. Skornšek Anka, Loke 61, Mozirje
13. Podbrežnik Zvonka, Gornji grad 30
14. Ploh Marija, Velenje
15. Škruba Bojana, Na trgu 29, Mozirje
16. Kočever Štefka, Na trgu 38, Mozirje

Ostale osebne storitve

1. Skornšek Jože, Mozirje 202
2. Plaskan Stanko, Mozirje
3. Krivec Martin, Nazarje 94 ✓
4. Vovk Jože, Mozirje 97
5. Usar Venčeslav, Ljubija 63, Mozirje
6. Žehelj Peter, Mozirje 182 a
7. Šerbela-Rupnik Marija, Ljubno 114
8. Slatinšek Franc, Ljubija 115, Mozirje
9. Gole Anita, Gornji grad 20
10. Nagovnak Alojz, Mozirje 179
11. Krajnc Stanislava, Nazarje 193 ✓
12. Verdel Ivan, Luče 119
13. Zagožen Barbara, Dol 1, Gornji grad
14. Erjavec Vilma, Mozirje 203
15. Ročnik Janko, Volog 18 ✓
16. Prepadnik Stane, Mozirje 60
17. Jeraj Ivan, Nizka 31
18. Marolt Darinka, Mozirje 112
19. Fužir Jože, Loke 38, Mozirje
20. Ugovšek-Bastl Justina, Gornji grad 76
21. Rifelj Nika, Gornji grad 147
22. Vitanc Zlatko, Savina 57, Ljubno
23. Vitanc Tonika, Savina 57, Ljubno

24. Slapnik Vojko, Bočna 133
25. Slapnik Igor, Bočna 133
26. Krefl Ivan, Nazarje
27. Zavolovšek Marija, Gornji grad 42
28. Slatinšek Majda, Ljubija 115, Mozirje
29. Potočnik Ivan, Sp. Rečica 58
30. Steblovnik Zdravko, Nazarje 58
31. Gradič Olga, Mozirje 36
32. Remenih Miran, Šentjanž 61
33. Lukač Milena, Ljubija 15, Mozirje
34. Vertačnik Peter, Loke 49, Mozirje
35. Sevčnikar Alojz, Ljubija 17, Mozirje
36. Vrunč Zvone, Žlabor 32, Nazarje
37. Grlica Tone, Mozirje 99
38. Finkšt Mojca, Mozirje 70
39. Skornšek Miloš, Loke 55 a, Mozirje
40. Brunet Renato, Prihova 52
41. Weiss Andrej, Rečica 97
42. Hribernik Jože, Rečica 135
43. Pinter Vladimir, Sp. Rečica 31
44. Matjaž Vinko, Mozirje 47
45. Robnik Valentin, Rečica 19
46. Mikek Tonica, Bočna 116
47. Pečnik Anka, Nazarje 151 ✓
48. Šon Franc, Rečica 138
49. Podsedenešek Milena, Mozirje 83
50. Kvas Roman, Mozirje, Na trgu 29
51. Šterbej Ivan, Kokarje 7 ✓
52. Štrukelj Radivoj, Šmartno ob Dreti 12 ✓
53. Smodej Ana, Ljubno 83
54. Remic Marjana, Volog 24 ✓
55. Hudoklin Marinka, Nazarje 74 ✓
56. Vrtačič Janez, Mozirje 191
57. Uplaznik Jože, Mozirje 307
58. Vidmajer Vojko, Mozirje 307
59. Kunej Roman, Ljubija
60. Tomič Aleš, Ljubija
61. Aristovnik Zdenka, Mozirje 374
62. Bider Jelka, Nazarje 143 ✓
63. Tajnšek Viktor, Gornji grad 164
64. Klemenšek Viljem, Solčava 50 a
65. Čož Sabina, Sp. Rečica 8
66. Aubreht Uroš, Na trgu 25 Mozirje

Prodajalne na drobno

1. Finkšt Miro, Mozirje 70
2. Pavlin Milena, Mozirje 28
3. Čretnik Štefka, Mozirje 366
4. Rosc Andrej, Luče 10
5. Mahorič Vlado, Varpolje 42
6. Bekim Velija, Mozirje 49
7. Letonje Mojca, Gornji grad 80
8. Urlep Darinka, Nazarje 91
9. Bastl Jožica, Gornji grad 75
10. Melavc Anton, Na trgu 28, Mozirje

Gostinska dejavnost

1. Prodnik Marija, Robanov kot 22
2. Breznik Franc, Luče 31
3. Štiglic Olga, Gornji grad 77
4. Kosmač Nada, Raduha 1
5. Podbregar Lizika, Podvolovljek 15
6. Firšt Marija, Solčava 61
7. Filač Jakob, Gornji grad 27
8. Moličnik Angela, Luče 35
9. Selišnik Emika, Luče 67
10. Tiršek Anica, Poljane 28
11. Semprimožnik-Ročnik Betka, Homce 15
12. Tesovnik Niko, Savina 15, Ljubno
13. Orešnik Ana, Ljubno 70
14. Ermenc Slavko, Primož 10, Ljubno
15. Pečovnik Fanika, Raduha 39, Luče
16. Hren Elica, Gornji grad 123
17. Jeraj Milan, Okonina 2
18. Polanšek Roman, Podvolovljek 35
19. Car Milan, Mozirje 5
20. Potočnik Franc, Ljubno 40
21. Pevac-Pukart Alenka, Savina 82, Ljubno
22. Rechbach Uršula, Mozirje 21
23. Zupanc Ljubica, Mozirje 192
24. Hromc Danilo, Gornji grad 183
25. Atelšek Milica, Dol Suha Rečica
26. Jamnik Franc, Ljubno 25
27. Murko Marija, Ljubno 81
28. Poplas Urška, Bočna 115
29. Napotnik Janko, Sp. Rečica 63

30. Štiglic Marija, Rečica 77
31. Breznik Milena, Prihova 26
32. Gerdina Stanislav, Solčava 29
33. Vertačič Iztok, Ljubno 94 a
34. Podkrižnik Marija, Ljubno 61
35. Zaleznik Jana, Ljubno 74 a
36. Momčilovič Milena, Gornji grad 83
37. Maučec Vladimir, Okonina 14 a
38. Švarc Anica, Ljubija 57, Mozirje
39. Krebs Vinko, Luče 81
40. Blejec Aleksander, Logarska dolina 10
41. Strmčnik Jožica, Krnica 70
42. Lenart Mateja, Kokarje 1 ? ✓
43. Lesjak Stojan, Sp. Rečica 51
44. Fricelj Janez, Bočna 57
45. Zamernik Marija, Ljubno 206

Avtoprevozniki in avtotaksi

1. Reberšak Anton, Ljubija 57
2. Koren Peter st., Kokarje 37 ✓
3. Kolenc Viktor, Sp. Rečica 24
4. Bau Dominik, Ljubno 26
5. Zalesnik Viktor, Ter 81
6. Kopušar Stanko, Zg. Pobreže 25
7. Koren Pavel, Homec 7
8. Poličnik Franc, Luče 122
9. Planovšek Stanko, Šmartno ob Dreti 1 ✓
10. Melavec Jože, Zg. Pobreže 9
11. Banko Jože, Sp. Rečica 56
12. Šinkar Marjan, Sp. Rečica 70
13. Pfeifer Franc ml., Nizka 26
14. Gosar Bojan, Sp. Rečica 50
15. Fricelj Jože, Kokarje 5 ✓
16. Toplak Miran, Rečica
17. Kopušar Franc, Primož 33
18. Podlesnik Zdravko, Ter 25 b
19. Prodnik Rajko, Solčava 39
20. Žlebnik Jože, Grušovlje 9
21. Terbovšek Jože, Okonina 45
22. Kokovnik Ivan, Lačja vas 20 ✓
23. Polčnik Jože, Kokarje 12 ✓
24. Čretnik Franc, Bočna 21
25. Nadlučnik Franc, Radmirje 106
26. Randl Anton, Mozirje 40

27. Kotnik Franc, Ljubija 62
28. Jurjevec Janez, Juvanje 29
29. Krančič Ivan, Trnovc 11
30. Češnovar Franc, Sp. Rečica 46
31. Predovnik Franc, Nazarje 190 ✓
32. Marolt Stanko, Mozirje 162
33. Čopar Karel, Meliše 9
34. Podgoršek Franc, Žlavor 4 ✓
35. Škrubej Ivan, Raduha 73
36. Ročnik Ivan, Ter 69
37. Pestator Franc, Šentjanž 62
38. Jerovčnik Ladislav, Šentjanž 36
39. Miklavc Marjan, Nazarje 83 ✓
40. Podvratnik Julijan, Mozirje 3
41. Bric Alojz, Volog 6 ✓
42. Govek Peter, Okonina 22
43. Prislán Ivan, Radmirje 100
44. Strgar Miran, Zg. Pobreže
45. Melavc Edi, Mozirje 207
46. Pfeifer Stanislav, Nizka 15
47. Zakrajšek Jože, Lačja vas 26 ✓
48. Jernejc Boris, Ljubno 46
49. Poznič Bernard, Mozirje 302
50. Nadlučnik Albin, Primož 84
51. Fedran Valentin, Rečica 4
52. Uzar Miha, Mozirje 276
53. Slapnik Jože, Kokarje 7 ✓
54. Vajda Damjan, Ljubija 58
55. Miklavc Anton ml., Nizka 21
56. Funtek Jakob, Nazarje 92 ✓
57. Ostrovršnik Riki, Šentjanž 21
58. Tostovršnik Alojz, Ter 33
59. Kokalj Štefan, Mozirje 299
60. Šinkar Janez, Nazarje 51 ✓
61. Krajnc Marjan, Mozirje 270
62. Matko Ivan, Dobrovlje 11
63. Rajter Janko, Florjan 37
64. Habe Srečko, Mozirje 47
65. Zajc Anton, Rečica 45
66. Ferlič Milan ml., Ternovc 18
67. Funtek Jože, Luče 90
68. Bele Stanko, Šmiklavž 23
69. Pečnik Ivan, Nazarje 151 ✓
70. Rezoničnik Franc, Bočna 21
71. Drofelnik Franc, Florjan 31
72. Marolt Franc, Mozirje 276

73. Ermenc Franc, Mozirje 349
74. Vidovič Ivo, Mozirje 375
75. Brezovnik Peter, Poljane 12
76. Flere Andrej, Sp. Rečica 70
77. Božičnik Miro, Mozirje 280
78. Govek Božidar, Šmartno ob Dreti 84 ✓ *Šmartno ob Dreti*
79. Zagožen Franc, Volog 11
80. Koren Peter ml., Kokarje 37 ✓
81. Ermenc Vinko, Nizka 33
82. Govek Adi, Šmartno ob Dreti 72 ✓
83. Bezovšek Ludvik, Nazarje 156
84. Rahten Janko, C. v Loke 14, Mozirje
85. Prislán Ivan ml., Radmirje 100
86. Ferik Marjana, Tirosek 13, Gornji grad
87. Ošep Štefan, Robanov kot 33
88. Melavc Jurij, Mozirje 207
89. Melavc Jože, ml., Zg. Pobreže 9
90. Zajc Janez, Ljubno 87
91. Zamernik Anton, Podvolovljek 25

Sklepne misli

Pričujoči zapis naj bo spodbuda za poznejša, temeljitejša raziskovanja obrti na območju Zgornje Savinjske doline. Prav gotovo bi našli še marsikaj, kar bi nazorneje predočilo rokodelsko preteklost v naši dolini.

Če upoštevamo, da je območje ob Savinji in Dreti bilo od naših prednikov zgodaj poseljeno, potem je na dlani, da so se prav rokodelci pojavljali povsod in v pestrem sestavu.

Čas opravi svoje, zaradi česar lahko opažamo velike spremembe v panogah, ki so nekdaj občasno prevladovali. Verjetno lahko zanesljivo trdimo, da je lončarstvo in tkalstvo v dolini zelo stara dejavnost. Že pri podatkih, s katerimi razpolagamo, je kaj lahko ugotoviti, da je pogostnost neke obrti bila v času pred nekaj stoletji povsem drugačna kot je morda danes. Največkrat pa takratnih obrti sploh ni več, vsaj v rokodelskem smislu ne.

Prebivalci naših krajev so se od nekdaj srečevali z lesom, saj ima naše območje bogate gozdove. Izredno spretnost so kazali naši predniki pri obdelavi lesa v izdelke za splošno rabo. Še do nedavna je bilo najti marsikje na starih kaščah lesene ključavnice, ki so bile poleg tega še zelo zapletene za odpiranje. Tudi tu je stari mojster razmišljal, kako bi izdelal mojstrovino svojega znanja. Stara kovaška dela vzbujajo danes občudovanje, da ne govorimo posebej o ključavničarjih, ki so naredili razne občudovanja vredne izdelke. Samo oglejmo si kot droben primerek skrinjo v solčavski cerkvi, ki jo je izdelal domači mojster-ključavničar.

Ko so pred leti naleteli na žarna grobišča iz 10. stoletja v okolici Šentjanža, je bilo vidno izredno skrbno in lepo delo lončarjev. Gre za črno-lončarske izdelke, ki so iz roda v rod sloveli kot odlična posoda daleč naokrog.

Tako bi lahko naštevati še marsikaj. Denimo pripravo, ki so jo potrebovali za premikanje polnih kozolcev, hranijo jo v Bočni. Naredili so jo tesarji iz tamošnje okolice. Prave tehnične umetnine in dosežki so bili vodni mlini, kašče, žage in kozolci; tu su spretni in nadvse domiselni rokodelci uporabljali le les in še stojijo zgradbe iz tistih časov, kjer sploh niso uporabljali železnih sponk ali žeblicev pri tovrstnih gradnjah. Če bi si strokovno ogledali kakšen nekdanji vodni mlin, bi morali priznati, da je oprema bila izdelana odlično in da je zdržala dolga desetletja, celo nekaj stoletij, da posebej ne omenjamo zunanje podobe nekaterih tedanjih zgradb, denimo kašč.

Samo spomnimo se na balkone in kako bogato izrezljane ograje so imeli! Notranjost starih hiš je, čeprav vsa lesena, ustrezala najbolj sodobnim načelom izolacije. Pomislimo na nekatera vhodna vrata na starih kmetijah, kako so bila pogosto bogato izrezljana. Še imam takšne primerke, denimo, vhodna vrata v župnišče v Radmirju. Rezbarji so sloveli in kaj lahko najdemo izdelke naših domačih mojstrov daleč po Sloveniji. Ob tem pa ne smemo pozabiti še samouke! Imeli smo izdelovalce glasbil, ki še danes služijo svojemu namenu. Bili so fotografi, ki so si vso opremo naredili sami in največ iz lesa; takšen primer je pri Jamniku v Lenartu.

Tudi v zidarski stroki se nam ni treba sramovati nekdanjih mojstrov. Zidali so brez načrtov; še danes hranijo arhivi skice, ki so bile izdelane za zidavo stavb in predane občini za privoljenje po uradni plati. Nekatero stare stavbe v naših vaseh bi še danes pritegnile pozornost sodobnih arhitektov.

Ni mogoče naštetih vseh primerov, ki nas opozarjajo, da so rokodelci imeli »zlate« roke in da je rokodelstvo bilo vsesplošno ugledno kot dejavnost, k temu pa naj dodamo, da so rokodelci uživali v tedanjih srenjah izreden ugled. Ko današnji obrtniki sledijo zgledu svojih prednikov, je prav, da poudarimo pomembnost njihovega dela, da opozorimo na splošne potrebe po obrti vseh vrst in končno tudi na to, da so mladi ob poznavanju preteklosti lahko le ponosni, če so del obrtniškega stanu.

Že smo omenili, da se je združenje ukvarjalo tudi z družabno dejavnostjo zaradi boljšega povezovanja članstva. Priredili so doslej tri plese v Gornjem gradu in Mozirju. Poskrbeli so tudi za veseli del srečanj in pri tem najbolj uspeli. Da so takšne prireditve res potrebne, so dokazali člani z obilno udeležbo.

Zelo pomembna prireditve je bilo tudi razvitje prapora v Mozirju. Leta 1981 so v Savinjskem gaju pripravili družabno srečanje in ob tem razvili prapor. Prapor je tedaj prevzel v skrb Alojz Lukač, za njegovega namestnika pa so izbrali Ivana Hrena. Kakšno zanimanje je bilo za prapor, dokazuje tudi 14 trakov in preko 240 srebrnih in 76 zlatih žebeljev na nosilcu.

Seveda je že tako, da si nekateri bolj, drugi pa manj prizadevajo za uspešno delo združenja. Tisti, ki so bili posebno prizadevni, so prejeli razna priznanja. Priznanja ZOZ Slovenije so prejeli:

Vili Marovt, zlato priznanje,

Herman Remic, srebrno priznanje in

Martin Aubrecht, bronasto priznanje.

Srebrne plakete Obrtnega združenja Mozirje so prejeli Vili Marovt, Herman Remic, Stane Filčič, Martin Aubrecht in Ivan Mikek.

Ob otvoritvi Obrtnega doma v Mozirju so podelili priznanja Viktorju Kovaču, Francu Hrenu, Ivanu Kreflu, Francu Kotniku, Viliju Marovtu in Boži Jerajevi.

Uporabljeni viri

- Janko Orožen*, Zgodovina obrti v Celju in Severozahodni Sloveniji, Celje 1976
Janko Orožen, Zgodovina Celja in okolice, II, Celje 1974
Pavel Blaznik, O cehih na Slovenskem, Ljubljana 1940
Ljubno nekoč in danes, Ljubno 1975
Enciklopedija Slovenije, II, Ljubljana 1988
Enciklopedija Leksikografskog zavoda, Zagreb 1956
Franjo Baš, Zadrečki lončarji, ČZN 33/1938
Janez Bogataj, Domača obrt na Slovenskem, Ljubljana 1989
A. Videčnik, O preteklosti našega obrtništva, katalog, Mozirje 1983
A. Videčnik, Podobe iz preteklosti Mozirja, Mozirje 1985
Seznam obrtnikov do 1940, ZAC, Register Okrajne zbornice Šoštanj, I A — 18
Brockhaus Konversations-Lexikon, VI., Berlin, Wien 1903
Osebna svetovanja: *Martin Aubrecht*, Mozirje, *Vili Marovt*, Rečica, *Herman Remic*, Dobletina, *Ivan Zotel*, Žalec, *Zdravko Novak*, Rečica, *Franc Muhovič*, Rečica, *Rudolf Rojten*, Gornji grad, *Draga Puncer*, Mozirje in *Melita Steiner*, Mozirje.

Kazalo

- 3 Ob 15-letnici...
- 4 Uvodna beseda
- 5 Nazaj v preteklost...
- 12 O cehih
- 16 Zadrečki lončarji
- 18 Obrtne zadruge
- 23 Obrtništvo po prvi svetovni vojni
- 27 Obrtniki do leta 1940
- 32 Po drugi svetovni vojni
- 38 Priprave za ustanovitev združenja
- 47 Članstvo Obrtnega združenja Mozirja v letu 1988
- 57 Sklepne misli
- 59 Uporabljeni viri

Knjižnica

od 33

VIDEČNIK, A. :

Obrtništvo...

334.712(497.12-116)

0033280

KNJIŽNICA MOZIRJE

COBISS